

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18
TELEFON: 1-363-61.ELŐFIZETÉSI ÁR:
FELEÉVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

Evian mérlege

Mit hozott az eviani konferencia a gondoktól tépett, porig sujtotott német-osztrák zsidóságnak? Mit várhatnak e tanácskozástól azok a zsidó tömegek, melyeknek lába alatt már meg is rendült a föld — otthonuknak, őseik otthonának földje, melyet éppoly becsületes munkával szolgáltak, mint akárki más? Mit várhat a közép-európai zsidóságnak az a része, mely ma még nem vesztette el kenyérét s a tetőt a feje fölül, de amelynek lelkét egyre sötétebb árnyékba vonja a gond: mi lesz, ha ide is elér a vihar?

Gyakran hallunk panaszt a konferencia eredményének szűkös volta miatt. De ne feledjük, hogy ilyesfajta tanácskozásoktól nem lehet, nem is szabad végleges és gyakorlati eredményeket várni. Minden ország elsősorban a maga önző érdekeire van tekintettel. Az áldozatokból mindegyik lehetőleg kis részt akar magára vállalni. Az eviani konferenciának hátrányára vált az is, hogy *nem volt kellőleg előkészítve* és hogy kezdettől fogva *fennálltak bizonyos véleményeltérések az amerikai és az angol-francia álláspont közt*. Így nem is vezethetett a konferencia többre, mint egyes elvi megállapításokra, egy állandó szerv felállítására és annak vállalására, hogy az egyes kormányok kicserélik egymással a menekültek befogadásának lehetőségére vonatkozó információikat.

A konferencia egyes határozatait eléggé ismeretesek: ezeket nem kell bővebben visszatérnünk. Gyakorlati eredmény alig adódik belőlük több, mint hogy *a kivándorlásra kényszerülő zsidók számára lesz nemzetközi szerv, amely szükség esetén iratokat szerez nekik és legalább átmeneti menedékhez,*

esetleg a szükségessé váló átképzéshez juttatja őket. Hogy hány szerencsétlen, hontalan családon segíthet egy ilyen szerv, azt ma még nem látjuk; nem tudjuk azt sem, mekkora lesz a segítségre szorulóknak száma. Már az is valami, hogy elvi lehetősége nyílik a nemzetközileg megszervezett segítésnek.

A menekültkérdés nemzetközi megoldásának két fő nehézsége van. Egyik a befogadó országok helyzetében, másik a kivándorlási ország politikájában rejlik. Lásuk ezeket egyenként.

A világgazdaság mai felaprózott állapotában, minden ország elzárja határait idegen áruk és emberek előtt. A kettő szorosan összefügg egymással és egyik leg súlyosabb tünete korunk gazdasági válságának. Mindenütt felmerül a munkanélküliség problémája és a termelés állami szabályozásának gondolata, melynek egyik célja éppen a munkalehetőségek elosztása és a belföldi munkásságra való korlátozása. Bizonyos, hogy mindenütt fellendülés következne ha, ezek a korlátozások megszüntünnének és szabadná válna a javak és munkáskezek áramlása, de ez csak általános nemzetközi megegyezés útján volna elképzelhető: ha valamely ország egyoldalúlag nyitná meg határait egy elzárkózó és védekező világ közepe, ennek feltétlenül kárát valaná. A háború előtt évenként százezres zsidó tömegek áramlottak Oroszországból Amerikába, s így csökkent is a nyomás, mely a cári uralom alatt élő zsidóságra nehezedett. A háború után azonban Amerika is lezárta határait, s az egyetlen nagyobb arányú kivándorlási lehetőség a zsidóság

számára Palesztinában nyílt meg; az újabb események azonban valószínűvé teszik, hogy a jövő lehetőségek ott sem nagyon jelentősek már. Ha sikerül végrehajtani az angol felosztási tervet, a megkisebbedett zsidó állam nem fog tudni többet befogadni mintegy 200.000 zsidónál. A segítségre szorulóknak száma azonban jóval nagyobb.

„Szabad” bevándorlásról, mint láttuk, seholsem lehet szó. De szó lehet egyes országokban „szabályozott” bevándorlásról, esetleg meghatározott foglalkozást űzők számára. Így egyes délamerikai államok szívesen látnak mezőgazdasági foglalkozást űző bevándorlókat, ami természetesen az átképzés problémáját veti fel. Általában kimondhatjuk, hogy *minden terv, amely lakatlan gyarmati területeken akar nagyobb tömegeket letelepíteni, illúzió alapszik. Az ilyen telepítés sokszorosan több pénzbe és időbe kerül, mint a kultúrországokban való letelepülés és ezért gyakorlati érteke igen csekély.* Legalább tíz évig eltart, amíg ilyen területeket egyáltalában oly állapotba lehet hozni, hogy nagyobb számú bevándorlót befogadhatnak. Ehhez járulnak a roppant pénzügyi nehézségek. Az eviani konferencia ezért igen helyesen, elsősorban a kultúrországokban való bevándorlás lehetőségét mérlegelte.

A probléma másik oldala Németország politikájával kapcsolatos. A Birodalom devizanehezésgéire hivatkozva eredetileg egyáltalában nem akarta megengedni, hogy kivándorlásra kényszerített polgárai saját vagyonukat, vagy annak legalább jelentős részét ma-

gukkal vigyék. Anglia és más demokratikus hatalmak e kérdésben azt az álláspontot foglalták el, hogy Németországot közreműködésére a kivándorlási probléma megoldásánál feltétlen szükség van, s ebből következik, hogy diplomáciai úton megpróbálják Németországot rábírní álláspontjának enyhítésére. Úgy látszik, ezek a kísérletek járnak is bizonyos eredménnyel, legalább is újabban azt látjuk, hogy a Németország és Anglia közt élelnebben meginduló diplomáciai eszmeeserének ez a kérdés is egyik pontjává lett és így remélni lehet, hogy Németország az általa kívánt általános eszmeesere keretében hajlandó lesz

engedményeket tenni a kivándorlók javára.

Rövid idő óta, mintha béküleke-nyebb időben kezdene úrrá lenni az európai politikában. Nincs embercsoport, mely mélyebb megkönyebbüléssel venné tudomásul az enyhülés jeleit, mint a zsidóság, melynek sorsára a nemzetközi problémák minden kieleződése a legpusztítóbb hatással van. A zsidóság csak abban reménykedhet, hogy a népek megtalálják egymást és békésen rendezik problémáikat: a feleledő bizalom és munka könnyítheti csak azt a roskasztó terhet, mely ma a közép- és keleturópai zsidóság nagy tömegeinek vállára nehezedik.

elnöke által bejelentett rendesinálás ilyen eredménnyel járt.

Jelenleg egy alelnök áll a körzet élén, de csodálatos, ez sem józsefvárosi lakos, ellenben a hitközségnek szállítója. Érthetetlen, hogy ebben a nagy körzetben nem akad olyan személyiség, akit a körzet élére lehetne közbizalomból állítani. *Vagy nem akarnak a hitközség mostani vezetőségével együtt működni?* Szomorú fényt vet a hitközségi politikára, hogy egy körzet élére nem tud megfelelő vezetőket találni, de szomorú, hogy a körzet türi ezeket az állapotokat s nem fog össze a kicsinység, a tehetetlenség s az eredménytelenség ellen, amely a körpont minden intézkedésében és rendelkezésében megnyilvánul.

Ime így néz ki a parancsuralmi rendszer a gyakorlatban. A hitközség elnöke úgy nyilatkozott, hogy akiknek ezek a dolgok nem tetszenek, vonuljanak vissza a felekezeti közéletből. *Miért nem vonul vissza az elnök úr?*

Már így is nyugtalanság érezhető a körzetben, mert az a hír járja, hogy ismét olyan elnökök kapnak, ki nem lakik a körzetben s népszerűtlenségében vetekedik mondjuk *ezek után az elnök úr?*

A mi kötelességünk a bírálat, ezt ime elvégeztük. A cselekvés a józsefvárosiak önértetes polgárságát illeti.

Terhedre volt a magány?...

Terhedre volt a magány?... Láthatatlan? Az átlátszó magány s a tömör csillagok? Nem volt elég szép a végtelen kék palettán, hogy színt színre kevertél s fényt fényre, sok napot?

Nem volt elég harc a csillagok veszekvése? A sok vad üstökös, forgó felhőgomoly? Látod-e most? láthatatlan arcod sötét, gondterhelt a Nézésed s Szíved nélkül s komoly.

Te hívtad őt életre s most tépi fényes ruhádat, Jehova — s borzongnak a zsenge csillagok. Mért kellett, Te Hatalmas, a hőmpölygő fényekhez vére sok oly kicsinynek, amilyen én vagyok?

Most ezer néven neveznek, Te Egyetlen s kegyetlen a kis szíve s lelke gyatra a csöppnek, ki feldúlta ékes Magányod — lásd: ki maga volt mindig, nem lehet elhagyatva. TAMÁS SARI.

Csendélet a józsefvárosi körzetben

Írta: Hámos Gyula

1937. március 31-én nevezte ki a hitközség elnöke a VIII. ker. templomkörzet elnökévé Szegő Sándort, ki teljesen ismeretlen volt a felekezeti életben. A józsefvárosiak ellenérzéssel fogadták ezt a kinevezést, mert az új elnök sem józsefvárosi, de még pesti lakos sem volt, hanem a budai hitközség kötelékébe tartozott. A pesti hitközség elnöke érezvén, hogy ezzel a kinevezéssel a körzeti szabályok ellen vét, maga is elment a beiktatásra, hogy személyes megjelenésével csillapítsa le a felizgatott kedélyeket s biztosítsa a közgyűlés zavartalan lefolyását. Valóban a közgyűlés szokatlanul viharos lefolyású volt s az új elnök pár szavas bevezetés után átadta az elnöklet a hitközség elnökének aki szokott modorában elfojtotta a zajos jeleneteket s keresztül vitte akaratát, majd végül kijelentette, hogy *rendet fog csinálni a körzetben.*

Ezen az ülésen látták először a józsefvárosiak új elnöküket. Másodsor s utoljára a körzet által adott úgynevezett hitközségi közvacsorán. A körzeti elnök úr így belefáradván az elnöki teendőkkel járó nagy elfoglaltságban és felelősségben, mostanában lemondott elnökségéről.

Sajnos, az elnök úr oly távol állott érzelmileg és gyakorlatilag hitközségétől, hogy pl. a körzeti irodába egyáltalán nem járt be, az istentiszteleteket nem látogatta még a főnnepeken sem, anyagilag nem támogatta körzetét, úgy hogy a józsefvárosiak azzal az érzéssel vesznek tudomást a távozó elnöktől, hogy már az arcára sem emlékeznek. Ebben azonban nem a távozó elnököt hibáztatjuk, hanem azokat, akik ebbe a kalandba belevitték.

Ez az esemény a józsefvárosiakat fényesen igazolja, nem pedig a hitközség elnökét, mert ez alatt az esztendő alatt még a körzet egyik alelnöke is lemondott, — igaz, hogy

különös körülmények között —, de ezt az alelnököt sem sajnálják a józsefvárosiak, mert a felekezeti életben szintén ismeretlen személy volt, akit a központ oktrojált rájuk.

Ha már a józsefvárosi körzetről beszélünk, nem hagyhatjuk szó nélkül a P. I. H. elnöke által többszöriösen beigért új templom ügyét sem melyről több ízben, így a választások előtt, vagy a józsefvárosiak által rendezett közvacsorákon szokott említést tenni. Hogy a dolognak komoly színezete legyen, meg is alakult mintegy másfél évvel ezelőtt a „Józsefvárosi Templom-Kulturház-Iskola Építési nagybizottsága.” Ennek a rettentő hosszú nevű bizottságnak megválasztották (?) az elnökét, alelnökét, ügyvezető alelnököt, ezenkívül még néhány alelnököt, fő- és alpénztárosokat, ellenőröket. Amint látjuk volt szíve a P. I. H.-nek sarzsikat osztogatni. Miért ne tenné, hiszen nem kerül pénzbe s miért ne örüljenek a címeknek... Nos, mit csinált másfél év alatt ez a szédítően előkelő szerepet játszó Nagybizottság — azonkívül, hogy büszkén hordják ezt a nagy kovodot? Hogy megnyugtassuk a józsefvárosiakat — semmit! Minek a józsefvárosiaknak díszes, új templom, jó lesz a régi is, meg aztán mit ígérünk választások előtt, ha felépítjük az új templomot, — gondolják a nagy ígéretgötök. Azt Azt hisszük, a józsefvárosiak is tisztában vannak a Sip-utcából eredő ígéretek valódi értékével.

A körzeti közgyűlésen a P. I. H.

26 éve fiennálló

BODNÁR

cég az összes RÁDIO-típusokat díjtalanul bemutatja Részlet Csere Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

ZSIDÓ VILÁGRONIKA

Hősök és áldozatok Palesztinában

A palesztinai új terrorhullám ismét védekezésre kényszeríti az ország zsidóságát. Ez a defenzív harc új hősköltelemekkel gyarapítja az új zsidó nemzeti otthon felépítésének történetét. Két ilyen hősköltelem bontakozik ki azokból a jelentések-ből, melyekben az *ITA* ismerteti két zsidó kolónia *Giwat Ada* és *Kirjat Haroset* megtámadtatásának és megmenekülésének történetét.

Harmincan háromezár ellen

Giwat Ada kis zsidó telepítvény *Karkur* és *Sichron Jakob* között. Harminc családja van 131 lélekszámmal. Magaslaton fekszik, északi és déli oldalán erdő övezi. Az erdő és a telepítvény háza között lövészárkok húzódnak.

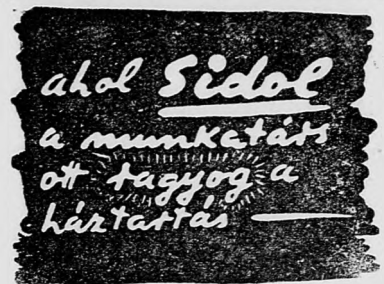
Július 20-án éjjel mintegy 300 főből álló arab banda támadta meg a telepítvényt, még mielőtt az örök a lövészárkokat megszállhatták volna. Miután a támadást nagyon jól előkészítették és villámgyorsassággal következett be, a támadóknak sikerült a lövészárkba és rögtön utána a telepítvény első tanjáiba benyomulni és a telepítvény centrumát két oldalról tűz alá venni. Az örök és segédrendőrök a centumból azonnal ellentámadást intéztek, viszonozták a tüzelést, majd rohamra indultak. Egyidejűleg — miután a terroristák a telefondrótokat elvágták — jelző rakétákat boesátottak fel, hogy a szomszédos telepítvényeket értesítsék. Ezek a telepítvények: *Bne-Mina*, *Sichron Jakob*, *Karkur*, *Chedra*, *Pardes Hanna* és *Gan Smuel* azonnal segédrendőrökkel telt teherautókat indítottak útnak *Giwat Ada* felé. Amíg ez a segítség megérkezett 30 telepítvényes 300 arab támadót tartott vissza anélkül, hogy azoknak egyetlen lépéssel sikerült volna előrejutniok.

Sajnos a bandának — melynek tagjai khaki-uniformist hordottak és ezért első pillantásra rendőresapatnak látszottak, — a megtévesztés okozta zavarban sikerült négy házba, *Goldberg*, *Halpern*, *Buniza* és *Pomaschnik* telepekeibe benyomulni, ahol foglyul ejtették a 30 éves *Noémi Goldberg* asszonyt és két nyolcéves leánykáját. A telepesek többször tettek kísérletet, hogy a *Goldberg* házig előnyomuljanak és a foglyokat kiszabadítsák, azonban az arabok minden

esetben a gyermekeket tartották maguk elé, hogy a támadók golyói őket ériék. Az egyik mentőesapatnak, melynek *Móse Goldberg*, *Jiczhak Leibowitsch*, *Áron Izkovitsch* és *Simon Margolies* voltak a tagjai, végre sikerült az araboknak oldalába kerülni és a tüzelést megkezdeni. Az arabok meglepetésükben elengedték a gyermekeket, akiknek apjuk kiáltására az arabok golyózápóra közepette sikerült a telepítvény központjába menekülniök. A harcban a mentőesapat vezetője, *Simon Margolies* halálosan megsebesült, ennek ellenére mindaddig, amíg beszélni tudott, további irányította a védekezést. Azonban nem sokára elhagyta ereje, ájulásba esett és rövidre rá meghalt. A csapat egy másik tagja, *Áron Izkovitsch* több lött sebet szenvedett és jobbkezének összes ujjait elvesztette. De az ellentámadás sikerült és a terroristáknak menekülniök kellett a *Goldberg* tanjáiból, menekülésük közben azonban *Noémi Goldberg* asszonyt házában küszöbén agyonlőtték.

Mialatt a *Goldberg* ház körül a tragikus küzdelem folyt a többi telepítvényes a telepítvény központjában levő iskolaépület körül folytatta hősi harcát a sokszoros túlerő ellen, melynek folyamán különösen *Halpern* és *Eisenberg* testvérek tüntették ki magukat, akik az egyik ponton egyedül nagy csoport támadót tartottak vissza. A telepítvény centrumában a harc valóságos ütközéte fejlődött, melyben a segédrendőrök paranesnoka, *Jiczhak Komarnik* elesett. *Erre Teperberg*, *Aba Tischbi*, *Pomaschnik* és *Eliezer Poster* telepesek (utóbbi *Meir* fia néhány nappal előbb a *Chanuta* körüli harcokban esett el) új védőesapatot alakítottak és továbbra is tartották az arabok előnyomulását.

Amikor végre egy órai harc után a szomszéd telepek segítősapai megérkeztek, az arabok még egy rövid ideig kísérletet tettek az ellenállásra, majd annak ellenére, hogy még mindig túlerőben voltak, elmenekültek. Ebben a harcban három arab elesett, azonban a sok vérnyom, mely visszavonulásuk útját

jelezte, arra enged következtetni, hogy sok sebesültet vittek magukkal.

150 terrorista megtámadja Kirjat Charoset

Július 24-re virradó éjjel egy 150 főből álló arab banda támadta meg a kis *Kirjat Charoset* telepítvényt *Jagur* mellett és retentő pusztítást vitt véghez. *Kirjat Charoset* izolált fekvése miatt különösen veszélyeztetett helyzetben van. A telepítvény egymástól teljesen elkülönített kunyhókból áll és nincsen kerítéssel körülvéve. A közeli dombos vidék könnyű menedéket nyújt a banditáknak. A támadást éjjel 11,15 perchor váratlanul következett be. A zsidó segédrendőrök a bandát mindaddig visszatartották, amíg municiójuk kifogyott és kénytelenek voltak visszavonulni. Az arabok azonnal utánuk nyomultak, kirabolták az iskolát és a zsinagógát lerombolták és bemoesolták. Ezután behatoltak *Gutermann* telepes kunyhójába, megölték a 38 éves *Schmuel Gutermann*, 36 éves feleségét és 18 hónapos lánykáját. Azután felgyújtották a kunyhót, amely a holttestekkel együtt elégett. *Gutermann* négy évvel ezelőtt vándorolt be Romániából Palesztinába és három év óta élt *Kirjat Charoset*ban. Az égő kunyhó lángjainál a zsidó segédrendőrök kétségbeesett ellentámadásba mentek át, hogy megmentsem néhány családát, amelyik nem tudott idejében biztonságos helyre menekülni. Közben az arabok behatoltak *Stiegler* telepes kunyhójába és megölték annak 33 éves feleségét és 11 éves fiát. Hat éves lánykája azonban elbujt és így megmenekült a biztos haláltól. A kunyhót felgyújtották. A banda betörte még egy harmadik kunyhó ajtaját is, azonban itt belülről tüzelés fogadta, mire elmenekült.

Ekkor érkeztek helyszíre a közelben fekvő telepek rendőrei és te-

Legolcsóbban mos, fest, tisztít

Gerőffy gőzmosoda

Szondy-u 66-68. Telefonhívó 12-57-67
Legkisebb mennyiségű kiltő ruháért is házhöz küldök.

lepesei és négyórás elkeseredett harc után, melynek folyamán az arabok egy halottat és hét sebesültet vesztek elkergették a támadókat.

A következő nap reggelén 100 főből álló katonai egység érkezett a telepítésbe és megkezdte a támadók üldözését. A katonai csapat számaraikat vitt magával, hogy az üldözést a járhatatlan terepen folytathassa. A rendőrorvos megállapítása szerint a Gutermann és Stiegler családok tagjait előbb legyilkolták és csak azután égették el. Földi maradvá-

nyaikat leégett kunyhóik helyén temették el.

És mégis . . .

Kirjat Anawim közelében, azon a helyen, ahol elmúlt ősszel öt zsidó telepest gyilkoltak meg az arabok, július 19-én hajnali négy órakor egy új telepet nyitottak meg a Keren Kajemeth földjén. Az avatáson 150 személy vett részt. A rendőrség annak a kívánságnak, hogy az alapító ünnepély alkalmával védő csapatot rendeljen ki, nem tett eleget.

Az első prédikáció...

Péntek este a zsúfolásig telt rombachuccai templomban. Folyik a szertartás. Körülöttünk sok hívő, akikről az első pillantásra megállapítjuk, hogy nem tartoznak a templom megszokott látogatói közé. Körülnézünk. Az az áhitatba merült öregúr olyan ismerős. Igen, egy budai hittestvér. Amott egy nagy vidéki hitközség elnökének markáns feje hajlik imakönyve fölé. Vajjon miért jött át Pestre a budai öregúr, akinek az istentisztelet után gyalog kell hazamennie a Rózsadombra? És miért nem tölti megszokott templomában a péntekestét a vidéki elnök?

Egy fiatal rabbi — nemrég avatták — tartja próbaszónoklatát ma este a rombachuccai templomban, ezért a sok idegen arc. Eljöttek, mert úgy érezték, kötelességük részt venniük egy apa örömmünepén, aki egyben a józsefvárosi körzet rájongásig szeretett ősz papja s akinek fia ma tartja első nagy prédikációját. Eljöttek, nem csupán a fiú kedvéért, hanem az apa iránt érzett tiszteletből.

És a fiatal ember beszélni kezd. Tisztán, elfogódottság nélkül, símán peregnék ajkáról a szavak, hangja betölti a templomot. A hívők egyre feszültebb érdeklődéssel figyelnek fel. Mélységes hit árad szavaiból. Simogat, vigasztal, erőt ad. Beszél Jeremiásról, a ma emberéről. A hallgatóság már nem a szeretett pap fiát hallgatja, hanem a fiatal rabbit, aki nagybátyjának, Istenben boldogult Adler Illésnek, a pesti hitközség oly korán elhunyt, prófétai lelkű főpapjának szellemétől áthatva, ragadja magával a hívőket. Szinte sajnálják, hogy vége van a beszédnek. És örülnek, hogy tanúi lehetnek egy nagy reményekre jógaosító fiatal pap elindulásának.

A templomból kitúduló közönség soraiban megindul a kérdézősködés, ismeretlen emberek kérdezik egymástól: Ki volt ez a fiatal rabbi? És az ismerősök boldog mosollyal válaszolnak: Scheiber Sándor dr., a józsefvárosi pap fia.

—ti —gy.

Fontos ügyeket tárgyal az Orthodox Központi Bizottság

Az Orthodox Központi Bizottság, Kahan-Frankl Samu elnöklétével július 10-én ülést tartott, melyen a Bizottság egyházi és világi tagjai majdnem teljes számban jelentek meg. Az ülés napirendjén levő tárgyi Kahan-Frankl Samu központi irodai elnök és Dr. Reiner Imre jogtanácsos előadásában kerültek megvitatásra.

Az ülés megnyitása után, Kahan-Frankl Samu hódolatteljes beszéd keretében emlékezett meg a Kormányzó hetvenedik születésnapjáról.

Az ülés folyamán a folyó ügyeken kívül a sechitűtálatom ügye és azok a fontos kérdések kerültek tárgyalás alá, amelyek a zsidótörvény alkalmazása következtében felmerültek. A Bizottság foglalkozott azzal a gondolattal, hogy a zsidóságra nehezedő súlyos terhek enyhítésére, a hazai orthodox rabbikar bevonásával, országos akciót indít. Az erre vonatkozó felhívás hamarosan az orthodox nagyközönség elé kerül. A Központi Iroda jelentette a Bizottságnak, hogy a hazai orthodoxia nevében dr. Deutsch Adolft küldte ki külön megfigyelőként az eviani nemzetközi menekültügyi konferenciára.

Egyetlen zsidó könyvtárából sem hiányozhat

Dansig: Zsidókérdés
kézikönyve 4.80

Dubnov: Zsidóság
története 4.80

Faragó: Uj Palesztina 4.80

kötve 5.80

Minden zsidó könyv kapható

GONDOS SÁNDOR

modern zsidó könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-ut 53.

A Reviziós Liga köszönete Korein Dezsőnek

Korein Dezső, az orthodoxianak ez a kiváló vezető alakja, akinek értékes írásaival olvasóink ismételtelen találkoztak lapunk hasábjain, propagandasztkikus munkájában, melyet a magyar zsidóság érdekében kifejt, nem áll meg az ország határainál, hanem külföldi lapokban megjelent cikkek egész sorozatával foglalkozik a magyar zsidóság helyzetével. Ezek a szenvedélytelen hangon megírt cikkek éppen objektívításuknál fogva nemcsak arra alkalmasak, hogy a magyar zsidóság valódi helyzetét ismertessék a külfölddel, hanem fő jelentőségük abban rejlik, hogy eloszlataknak bizonyos téves beállításokat, melyekkel az a külföldi propaganda dolgozik, amelyik az igazság elferdítésével nem a zsidóságnak akar használni, hanem Magyarországnak ártani.

Annak bizonyosságául, hogy Korein Dezső munkásságának ezt a jelentőségét illetékes helyek is felismerték és méltatják, szolgáljon az a levél, melyet a *Reviziós Liga genfi titkársága intézett Korein Dezsőhöz* egyik felvilágosító cikke megjelenésének alkalmából.

Ime a levél:

Ligue hongroise pour la Revision du Traité de Trianon — Secrétariat de Genève. — Genève.

Kedves Barátom!

Szabad legyen ismeretlenül is hálás köszönetemet kifejeznem azért az érdekes és a magyarság szempontjából értékes tanulmányáért, amit a *Genfben megjelenő Nouvelle Presse Juive*-ben volt szíves közzétenni a magyar antiszemizmussal kapcsolatban, s amelyben a valóságnak megfelelően őszintén ismerteti a magyar zsidóság problémáját.

Miután fent jelzett lapnak genfi körökben értékes olvasótábora van, ez a cikk nagyban hozzájárult azoknak a téves rágalomnak a levezetéséhez, amelyeket a magyar zsidóság helyzetével kapcsolatban a helyi esch sajtóiroda tendenciózus formában ellenünk lanszíroz. Remélem, hogy külföldi üdvös munkáját a jövőben is folytani fogja ellenfeleink rágalomhadjárata leküzdésére.

Közreműködésem biztosításával maradtam székely üdvözlettel: Tamás András s. k.

Családtörténeti, származási kutatásokat végez ismert szakiró. Szíves megkeresések „Levita” jellegre a kiadóhivatalba.

A zsidó sajtó hivatása

Hozzászólás DÉNES BÉLA azonos című cikkeihez

Üdítően és ösztönzően hatottak rám Dénes Béla cikkei. Jól esett diagnózis-meglátása, az igénye korrektség, korszerűség iránt. Minden szavát aláírom, de úgy érzem, hogy eddig elfelejtette megemlíteni sajtónk egy elsődleges munkaterületét: a zsidó népnevelést.

Soraim csak kiegészítés gyanánt szolgáljanak, megpróbálom kifejezni, miért van erre szükség és hogyan képzelem a megvalósítását.

Az előző cikkeiben igen helyesen megállapítást nyert az a tény, hogy sajtónknak *világnézetet* kell teremtenie. Fakadhat e világnézet egyebünnen mint kulturális talajból? Már pedig épp ifjúságunk zsidó szellemi világa a teljes síváság, parlagon hagyott talaj képét mutatja, melyben mindenféle gaz gyökeret verhetett. Értékes intelligens ifjúságunkban „die lernen wollen Juden zu sein” — (Joachim Prinz szavai) csak akkor tudunk önértéket kifejleszteni, ha történetünket ismeri, ha nagyjaink eszmévilágából, etikájából példát vehet, ha irodalmunkban otthon érzi magát. Ezt a szellemi talajjavítást, ezt a *népnevelést nyújtani* lesz a megújuló zsidó sajtó hivatása. Nem akarok keseregni a ki nem használt hittanórák felett, ilyen elmulasztott alkalmakat nehéző pótolni. A régebbi generációnak legalább az az előnye volt, hogy zsinagógái légkörben élt, a vallásos élet révén a zsidó műveltségnek ábcéjét legalább megismerte. A mai generációnak, mely a viszonyok folytán kényszerült zsidónak lenni, hogy jól érezze magát a zsidóságában, magasabb színvonalú zsidó műveltség kellene, holott még a legalacsonyabbal sem rendelkezik.

Valami *iskolánkívüli népnevelésre* gondolok, amit a sajtó terjesztene ügyesen vezetett rovatokban. Az elmulasztott iskolai ismeretanyagot kívül a „felserdült” tanuló, illetve olvasóközönségnek világnézetit nevelését is itt lehetne adni. Iskolapéldául szolgálhatna a Jüdische Rundschan kiválóan vezetett ismeretterjesztő rovatai. Két éven keresztül folyt egy „Wie gestaltete ich den Schabbat” című rovat, újabbban „Gestalten jüdischer Vergangenheit” címen fut egy szintén igen kitűnő cikksoro-

zat, a német zsidóság esökkenő száma miatt, ha nem is minden számban, ha nem is a régi terjedelemben, de töretlenül emelkedett színvonalon.

Persze — ha már benne vagyunk a divatos szövegekben — *több éves tervről, állandó nevelő munkáról van szó*. Egy-két ismeretterjesztő cikknek, ha még oly jó is, épp úgy nincs hatása, mint ahogy egyes előadásoknak nem marad komoly nyoma, csak szemináriumoknak. Szemináriumokra eljárni nincsen ideje a nagyközönségnek, de otthon újságolvasásra van. Itt ezen az egyetlen megfogható ponton kell a zsidó műveltséghez hozzá nem jutott közönségnek apró, de állandó adagolásban nagy türelemmel és idealista lelkesedéssel a mi szellemünk életető elixirjét nyújtani.

Kezdeni bizony egész előlről kellene, a Tóraismereténél. Nem azokra a homiletisztikus, lelki malasztos szidramagyarázatokra gondolok, melyekben eddig is bővelkedett a zsidó sajtó. Ezek ismét csak a régi generációnak szólnak. A mai, egyébként iskolázott, de magát becsületesen „am hoórecnek”-nek valló közönségnek derekas tartalmi kivonatok kellene, az etikai, a nevelő, az irodalmi és minden értékes eszmére való rámutatással. Aztán kronológiai sorrendben a prófétákkal kellene folytatni, majd a Biblia utáni irodalommal ugyanígy. Aztán jöhetnek egyéniségek, eszmeáramlatok, mozgalmak... stb. Úgyhogy, aki a zsidó sajtó olvasója huzamosabb ideje, ezt műveltséganyagán meg is lehessen látni.

A zsidó közélet látna elsősorban hasznát a képzett közönségnek. Az iskolázott zsidó hangja egy gyűlésen, valamilyen állásfoglalásban egész más, mint egy am hoórecé. Az ilyen belülről és nem kívülről beszél, a zsidó közösség ügye a saját ügye, mert a közösség szellemi termékein nevelkedett, annak vére folyik ereiben. Csak ilyen ember lehet ideális zsidó vezető.

Ideális zsidó vezető?... Oh, képzeletem, vágyaim, hová ragadtatok? Hiszen ez már majdnem messianizmus volna!

Kezdjük csak el sürgősen az alef-bésznel!

Techélet Lavana.

ÁV hó 1-től—9-ig
vannak a tejes napok

Rituális háztartásban
nélkülözhetetlen ilyenkor a

כשר Ceres
100%-OS
TISZTA NÖVÉNYZSIR

Bevásárlásainál kérjen
kifejezetten:
CERES ÉTELZSIRT
és ügyeljen a csomagolásra!

Gerő Katalin köszönete

Feleki Sándornak

Feleki Sándor dr., lapunk illusztris munkatársa, az Emlékek kitűnő írója, a következő levelet kapta Gerő Katalintól, a 85 éves Katalin mamától:

„Édes, drága Doktor Úr!

Ne vegye fölém rossz néven és ne tekintse hálátlanságnak, hogy eddig még nem köszöntem meg azokat a meleg, szívből jövő és szívhez szóló sorokat, amelyekben annyi széppel annyi dicsérettel halmoz el! Ennyi dicséretnél az ember nem tehet egyebet, mint hogy alázattal meghajítja a fejét. Édes Doktor Úr még fokozza ezt azzal a meleg szeretettel, mely minden szavából kiárad és hasonló érzelmeket ébreszt. Az Isten áldja meg, édes Doktor Ur, ezért a jó érzéseért. Meleg szeretettel, nagy tisztelettel üdvözlö!

Katalin mama”

— Franciaország főrabbiája és a királylátogatás. Az angol királyi pár Párisi tartózkodása alkalmával Izrael Lévi, Franciaország főrabbiája a zsidóság nevében nyilatkozatot tett közzé, melyben a magas vendégeket üdvözlö. A nyilatkozat azzal az áldásmondattal végződik, amelyet a vallásos zsidók mondanak, ha uralkodót pillantanak meg: Dicsérettessék a Világ Királya, aki fényét a halandókra sugározza.

Asszimiláció és elkülönülés

Írta: BERÉNYI SÁNDOR DR.

Egészen határozottan merem állítani, hogy a magyar zsidóság egy igen elenyésző százalék kivételével a magyarságba tökéletesen beleolvadt, azzal nyelvben és lélekben teljesen azonos, leszámítva a vallás által előidézett külsőségeket, amelyek azonban az asszimilációt egyáltalában nem érintik. A templomokban a liturgikus héber nyelvtől eltekintve csak magyar szó hallatszik, a családban csak magyar szó eseng a füledbe.

A zsidók gazdasági és kulturális téren való háttérbe szorítása, ha nem is helyes és igazságos, de érthető volna, ha ez túlzó nacionalista alapon a törzsmagyarság javára történnék, ámde a megkülönböztetések megvalósított módja a legnagyobb mértékben való méltánytalanság a többség részéről, mely vádló és bíró egy személyben és így ítéletének objektívítását ugyancsak ő maga nem lehet hivatott felülbírálni.

A faji alapon való megkülönböztetés tehát irreális és csődöt mondó. Maradnyok hát csak a valásnál, mely biztosabban tájékoztat. A kereszténység leányvallása a zsidónak. Nincs is köztük lényeges különbség. Az erkölcsi szabályok teljesen azonosak, a rituálék és ceremóniák művelt ember szemében nem számítanak. Az, ami lényegileg a két vallást egymástól elválasztja, voltaképpen a Jézus megváltói minőségének és isteni mivoltának a zsidók részéről való kétségbevonása. De ez fennforog a világ népeinek túlnyomó részénél, első sorban a mohamedánoknál (a másik leányvallásnál) anélkül, hogy emiatt őket bántódás, vagy gyűlölet érné.

Ha valaki az egyistenségen és főként a fízparancsolaton, valamint az egyéb azonos erkölcsi szabályok alapján álló felfogást „kereszténynek” kívánja nevezni, ez ellen mi zsidók *egy pillanatig sem akarunk tiltakozni* és ily szempontból mi is keresztények va-

gyunk, anélkül, hogy formailag benne volnánk a keresztény közösségben. És éppen úgy zsidónak tartják azt a becsületes, jólelkű keresztény embert, aki erkölcsös életet folytat, nem gyűlölködik, hiszen jelentéktelen külsőségektől eltekintve, ugyanazon legfelsőbb erkölcsi szabályok szerint él, ha a zsidó étkezési szabályokat és hasonlókat nem is tartja be, hiszen ezeket nagyrészt a legtöbb zsidó sem követi, anélkül, hogy őket a zsidó közösségből kirekesztenék.

Egy Isten gyermekei vagyunk mindnyájan emberek és nincs nagyobb botorság, mint azt hinni, hogy a világ teremtője faji, vagy vallási különbséget tesz az élőlények között, egyiket különbnek tartja a másiknál.

De mit használnak az érvek, amikor az elfogultság és gyűlölet oly vakká tud tenni egyébként nagy eszű és értelmiségű embereket, hogy szemrebbenés nélkül merik világgá kürtölni, ami teljesen ellenkezik a valósággal, hogy a magyar zsidóság zöme nem olvadt bele eléggé a magyarságba. Kérrünk erre nézve statisztikai adatokat. Mert minden rosszat ráfoghatnak a magyar zsidóságra, de *ez a ráfogás minden alapot nélkülöz*. Ezt az állítást méltán utasította vissza teljes önérzettel a hazai zsidóság képviselője. De föl-téve, bár meg nem engedve, hogy van még a zsidóságnak egy jelentéktelen kis rétege, mely érthetetlenül begubózik és elkülönül, mi-féle égbekiáltó igazságtalanság ezek miatt pusztán a vallás közössége alapján a nyelvben és lélekben áthasonult nagy tömeget is büntetni!? Ezért feleljenek az urak Isten, emberek és a történelem előtt!

Tessék megkérdezni *Teleki Pál* dr. kultuszminiszter urat, miket mondott a béketárgyalások alkalmával az entente embereinek a legnagyobb nyilvánosság előtt és tegyen nyilatkozatot Magyarország nevében a magyar zsidóság magyar voltáról. Húsz év alatt nem esőkkent, sőt növekedett a háborúban is százszázalékos magyarságunk. Most egyszerre nem olvadtunk bele a magyarságba, mert tetszetős formára van szükség, hogy egyes rétegek elégedet-

lenségét a zsidókon keresztül vezessék le.

Szó sincs róla: a zsidóknak is vannak hibáik, sőt bűneik, de semmivel sem nagyobbak, mint a keresztényeknek hibái, legfeljebb másfajtajúak. Erdemes volna ezeket összehasonlítani és mérlegre tenni, de mi nem kívánjuk ezt, kivált, ha ebben a kérdésben is az ellenfél lesz a vádló és bíró egy személyben.

Egyik ilyen bűnünk, mint mon-dani szokták, az *elkülönülés*. Hát igen, ez megvan, de nem a mi hibánk-ból. Egyik oka maga az antiszemitizmus, mely kétezer év óta termeli és terjeszti a gyűlöletet. A másik: azok a vallási külsőségek, melyek élesen elválasztják a keresztényt a zsidótól és még ott is érvényesülnek, ahol nincsenek jelen. Lehet a zsidó még oly kultúrált, elhanyagolhatja az étkezési és egyéb szabályoktól kezdve az összes hagyományokat, leegyszerűsítheti az épszerűség legmagasabb fokáig a ceremóniákat, mind nem használ. Az a tény, hogy neve egyazon felekezet anyakönyvében szerepel, elég ahhoz, hogy a jelentéktelen számú viszsamaradottakkal egy kalap alá vétessék és az okatlan gyűlölet szabályai szerint bíraltassék meg.

Nem valószínű ugyan, hogy ez az akaratlan elkülönülés, mely inkább szerény tartózkodás, idézte elő a mai helyzetet, mégis legyen szabad nyomatékosan emlékeztetnem zsidó hittestvéreimet azoknak a visszasságoknak kiküszöbölésére, melyekről e lapok hasábjain ismételten és behatóan írtam.

Ruházatban, beszédmódban, érintkezésben és életmódban *igyekezzünk alkalmazkodni* azokhoz az embertársainkhoz, akikkel együtt élünk és igyekezzünk e részben gyengédn, szükség esetén azonban erőlyesen is felvilágosítani azokat a szerencsétlen hitsorsainkat, akik azt hiszik, hogy a hit magasztos eszméi mellett külső disztinkciók is szükségesek a mesterséges gettó-falak minél fokozottabb megépítésére és bajaink növelésére.

BUDÁN,

a Császárfürdő közvetlen közelében
3 szobás, komfortos lakás kiadó
augusztus 1-re, esetleg azonnal
elfoglalható. Cim a kiadóhivatalban.

Iskolásgyermekek orth. kóser internátusa
Valláserkölcsi nevelés, korrepetálás, német társalgás. Az összes iskolák közepében. Kitéző referenciák:
Virág Gyuláné, Budapest, VI., Ó-ucca 42.

„A Pesti Izr. Hitközség gondoskodni kíván...”

Egy körlevelet hozott a posta. Nekem is, neked is, valamennyiünknek, akik zsidók csak itt élünk a Pesti Izr. Hitközség területén. A körlevél négy nyomtatott kvart-oldalból és egy válaszlevelezőlappól áll. Már amint ilyenkor szokás, az ember az első pillantásra akar tisztába jönni azzal, miről is szól a nyomtatvány és mit akar tőlem. Megnéztem tehát először a válaszlevelezőlapot, aztán a körlevél végét, gondolván, bizonyára ott találok meg a lényegét. A válaszlevelezőlap kérdéseiből kitűnt, hogy azt kutatják, tudok-e munkát adni s milyet és részt vennék-e valamilyen segítő munkában, avagy pedig állásomat vesztettem-e, mire van képesítem vagy milyenre töreksem és milyen nyelveket óhajtok tanulni. Hát ez úgy körülbelül rendben van, gondoltam magamban, ez az adatgyűjtés valóban szükséges, ha valamihez hozzá akarnak látni a kenyerrüktől megfosztott vagy a maguk erejéből kenyérhez jutni egyáltalán nem tudó zsidók segítségére érdekében. No most lássuk a körlevelet. Amint mondtam, először a végét, az utolsó oldalt néztem meg. Ebből megtudtam, hogy az állásukból kieső vagy új pályát kereső hittestvéreket előbb vagy az eredeti vagy az „átrétegezett” foglalkozásukban idehaza akarja a hitközség elhelyezni, ha pedig ez nem megy, akkor az illetékes hatóságok támogatásával máshol, más országban igyekszik számukra elhelyezkedési lehetőséget szerezni. Ez is rendben van, nagyon rendben van! — gondoltam magamban. Az is nagyon tetszik nekem, amikor azt mondja az előjáróság nevében Eppler Sándor főtítkárról (és Stern Samu elnök úr), hogy „a hitközség gondoskodni kíván arról, hogy minden egyes intézményt, mely területén van, zsidó szellem és a munka fegyelmé hassa át.” Helyeslem tehát azt is, hogy felszólítja a hittestvéreket, hogy a szükséges összetartozandóság és az áldozatkészség dokumentálására adakozzanak a fent vázolt fontos célokra és jelentsék be adományaikat a hitközségnek. Ez mind rendben van! Igenis kell, hogy mindenki kivégye részét anyagi és erkölcsi erőik rendelkezésre bocsátásával, amennyire csak telik tőle!

Most aztán visszafelé lapoztam és megnéztem a nevezetes körlevél első három oldalát is. Mindenekelőtt meg akartam állapítani, kikhez is szól ez a levél. Az első oldalon mindjárt lelkére köti az olvasónak, hogy kötelessége bajba jutott hittestvére mellé állni, neki munkát adni, vagy munkaalkalmat teremteni. Aztán végül az első oldal alján megtudjuk, hogy kikhez fordul a körlevél. Ezt olvassuk: „Hozzad fordulunk, Testvérünk, kit a törvény egyénileg fájdalmasan sujtott! Tudjuk, a Te egyéni problémád súlyos: veszályban van az állásod, a kenyered, rosszul megy az üzleted, műhelyed, — nyelveket, mesterséget akarsz tanulni, — gyermekeid iskoláztatása, pályaválasztása okoz álmatlan éjszakát.” Most már... most már kezdtem a fejem tapogatni. Mi ez? Tőlem kér vagy nekem ad segítséget a hitközség? Kezdem a mellényem gombjain kiolvasni: *kér-ad, kér-ad...* Közben eszembe jutott az egyszeri Kille-bölesének a válasza, akinek a döntésére bízták a vitatkozókat, hogy az ablakból látott messzi távolban mozgó alak jön-e vagy megy. „*Ganz sicher... ganz sicher* — mondja a Kille-bölese — *er kümmt zü gehn*. Nos hát én is megnyugodtam ebben: *kér, hogy adjon*. Csak az zavart meg, hogy *tőlem kér és nekem ad?* De hát — gondoltam magamban — hol van az megírva, hogy a Pesti Izr. Hitközségnek pont éppen csak a sok tízezer példányban szétküldött körlevelében nem szabad zavarosságnak lenni? És hát ebben megnyugodva tovább olvastam az épületes körlevelet.

Ami aztán következett, az meggyőzött arról, hogy hitközségünk valóban nem szűkkeblű, ami a meglepetéseket, főképpen ami a *blöffszerű meglepetéseket* illeti. Ezekkel aztán bőven szolgál. Itt is. Miután tehát tudodra adta, kedves hittestvérem, „akit a törvény egyénileg fájdalmasan sujtott”, hogy őt a te súlyos egyéni problémád megoldására ihleti, — *tizenhat*, sage und schreibe: *tizenhat* kemény pontban felsorolja, melyek az ő rólad való *gondoskodásának a lehetőségei!* Beképzelve magam az állásvesztettség szörnyű és kétségbeesítő helyzetébe, lázasan kerestem: a *tizenhat gon-*

doskodási lehetőség közül melyik az, ami engem érdekelhet?

1. *Az elemi iskolák?* Ezek már voltak. Ezek nem új alkotások és nem az állástalanok számára.

2. Hogy a *gimnáziumok* felső osztályaiban *gazdasági irányú* párhuzamos osztályokat fognak nyitni? Ezekről is lekéstem. (De nem is értem, hogy akarnak a fiúgimnáziumokban vas- és fémipari osztályokat nyitni? Nem tudják, hogy ahhoz hatalmas oktatóműhelyek kellenek?)

3. Hogy a zsidó *tanítóképző liceummá alakult át*, — mennyiben vigasztalhat ez meg engem az állásvesztett zsidó tisztviselőt, vagy kereskedő- vagy iparossegédet?

4. Hogy van már évek óta a lányok számára *egy éves kereskedelmi tanfolyamunk* és hogy 5. a 11–14 éves lányoknak „*munkaiskolákat*” is (?) létesítenek, ez megint nem a zsidótörvénytől közvetlenül sujtottak helyzetét enyhíti, — akárcsak 6. a *szülők pedagógiuma* és 7. a *pályaválasztási tanácsadó* sem.

No végre: 8. *Különböző nyelvi tanfolyamokat fognak nyitni*: ennek már én is vehetem majd hasznát! (Hogy azonban addig miből fogok családommal együtt megélni, amíg majd valamelyik nyelvet úgy megtanulom, hogy ezzel kenyeret kereshetek, arról a körlevél nem regél.)

A 9. pont is jó. *Ingyenes munkaközvetítői irodáról* szól. Csak azt hallom, hogy aki állástalan társam eddig odafordult — mindössze azt érte el, hogy *felírták. Aufschreiben!* — ezzel a varázsigével hallgattatta el a néhai jó táblabíró-világ mulató kurtane-mese is a maga és a koeszmáros háborgó lelkiismeretét, amikor ez a számlát próbálta prezentálni. Ők is megnyugtatják a maguk lelkiismeretét: *felírják* a munkakeresőt.

Hogy a 10. pont szerint *nyilván tartják* a munka- és állástalanvá váltakat, — hát ez is csak az *Aufschreiben!* rovatokat gazdagítja.

Aztán beszél a körlevél a 11. és 12. pontban a Mikéfe *mezőgazdasági átképző tanfolyamáról* és a nőegyletek különböző *ápolónői, csecsemőgondozói és gyermekleánytanfolyamairól*. (Az utóbbiról azt mondja: „szervezés alatt van”, holott úgy tudjuk — a hitközségnél nem tudnák? —, hogy

már két hónap előtt megnyílt. Ennyire törődnek az „átrétegző” munkával, hogy azt se tudják: hol, mit csinálnak?! Hát ezek rendben vannak. Ezek jók! De ezeket nem a hitközség csinálja!

Hogy 13. a *racionalizálási és revőtorzrési tanfolyammal*, valamint a 14. alatti *tanácsadó irodával* (iparosok és kereskedők részére) hogyan akarják az állástalanoikat megsegíteni, — ezzel a felvilágosítással adós marad a körlevél, valamint azzal is, hogy addig is, amíg a 15. pontban ígért *hitel-szövetkezet* megkezdi működését, honnan szerezzen pénzt a *pályakereső zsidó*...

De mindent betetőz és megkoronáz a 16. pont. Ebből megtudhatod állásodat vesztett, kenyértelen jó zsidó testvérem, hogy ha nincs is állásod, ha nincs is, se magadnak, se családodnak kenyere, vizsgálódhatsz azzal, hogy *testkulturát művelhetsz, hogy testgyakorlatot üzhetsz!* — Hát a korgó gyomornak pont ez kell?

Ime, ez az *Eppler* Sándor főtítkári úr (és *Stern* Samu elnök úr) körlevelének a kvintessenciája. Kiténik, hogy a zsidótörvény óta (amely már márciusban kísértett), a világon még semmit sem csináltak. A 16. pontból egy sor nulla tűnik elénk, amely sor előtt azonban nincsen szám. Meg kell kérdeznünk *Eppler* Sándor főtítkári urat (és *Stern* Samu elnök urat), elképzelhetőnek tartják-e, hogy ez a körlevél eredménnyel járjon, hogy megnyíljanak a zsidó szívek és zsebek, ha komoly iniciatívák és cselekvő intézkedések helyett ködös ígéretekkel és blöffszerű nagyzolásokkal próbálnak hitet kelteni a naiv lelkekben! Ha a pozitív és jól megszervezett szociális segítő munka helyett egyik oldalon ábrándos messziánikus elmélet-kovácsolás folyik (egyébként tiszteletreméltó teoretikus képzelgők részéről), a másik oldalon pedig — mindössze az *Aufschreiben!* jegyében fogyasztják a papírost?! Hát kiben tudnak ezzel bizalmat és hitet kelteni? És meddig akarnak kísérletezni ezzel a tehetségtelen és felelősségtelen blöfföléssel, ezekkel az ál-alkotásokkal, ezekkel a „nesze semmi, fogd meg jól” terv-kovácsolásokkal? Meddig még?!... Miközben a zsidótörvényt irgalmatlan következetességgel végrehajtják...

SPECTATOR

A SZIDRA MARGÓJÁRA MÁTOSZ

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Is ki jidor neder láhásém ó hisóvá sövuöh leeször iszor ál náfsó ló jáchél dövöró köchól hájójé mipiv jáaszeh — Ha valamely Jérf fogadást fogad az Örökkévalónak, vagy esküt tesz, hogy lekötölte magát valami kötésre: meg ne szegje az ő szavait, amint az ő szájából kijött, egészen úgy cselekedjék.”

Bámullatt tőlt el bennünket e kijelentés: „Ló jáchél dövöró — ne szegje meg az ő szavát” s mint a Talmud kiegészíti: „Ló jáaszeh dövöróv chalim — Ne szentségtelenítse meg az ő szavát.” A kimondott szó szent legyen! Önkéntlenül eszünkbe jut a görög népről fennmaradt mondás: „Graeca fides nulla fides. — A görög megbízhatóság csalfa megbízhatóság.” És itt egy történeti távlat tárul föl előttünk: a görög s zsidó kultúra közrehatása a mai civilizáció s kultúra kialakulásában. Röviden így jellemezhetjük a görög s zsidó népet legsajátosabb lelki habitusában: a görög nép szemlélete esztétikai, a zsidó népé etikai volt. A görög nép kedvelte a természetet, betelt a természet szépségeivel — s ez elvezette a szépnak, a harmóniának kultuszához: a művészet, a költészet, a filozófia ápolásához.

Izrael végtelen sivatagokban, csilágényes ég alatt töltötte életét — s a végtelen, mindenható, irgalmas Isten képzete alakult ki benne, aki ott fenn virraszt felette s megvédi a pusztaság viszontagságaitól, veszélyeitől. Ő jó is, szent is s az embertől irgalomért esérébe csak azt kívánja, hogy ő is jó, szent és irgalmas legyen. A görög nép sok szépet adott a világnak, nagy hálára kötelezte az emberiséget. — de etikája alacsonyrendű maradt. Isteneit emberhez sem méltó fogvatkozásokkal ékeltetette el, az emberi méltóságot arcul csapó bacchanáliákat rendezett, irgalmatlan s kegyetlen volt szolgájával szemben s hűtlenül megszegte szavát. Filozófusai művelték ugyan az etikát. Sokrates, Plato, Aristoteles hirdette az erényt, a mértékletességet, a jót, a nemeset, de ezek tanakkal izolálva maradtak. (A. Schletter, Jochanan Ben Zakkai II. o. Die Lehren des Judentums III. 1830.)

A görög szellem az életet széppé tette, de nem támasztotta alá az életet, sőt aláasta a fundamentumát s öns mentalitásával megnehezítette a társadalmi együttélést. Izrael etikája maga az élet. Izrael etikája magasztos istenhitre, nemes erkölessre, emberszereetre, irgalomra, szentségre, megbízhatóságra, az adott szó szentségére tanította a népet, amelynek minden fiára kötelező volt a Tóra. Izraelnek az életét, méltóságát, emelkedett, nemes, emberséges életét köszöni az emberiség. Ezt sugározza az ige: „Ló jáchél dövöró — Meg ne szegje az ő szavát.”

Popper István

Öt nappal születésének kilenvededik évfordulója előtt meghalt *Popper István*, a régi magyar kultúretnek egyik jellegzetes, nemes, nagymúltú férfinja. Elmúlása nagy gýasz volt a magyar technikanak, amely terén oly sok kiváló alkotott, de nagy gýasz a főváros közéletének is, hol mint bizottsági tag, puritán, önzetlen, nagytudású tevékenységével évtizedeken át járult hozzá nagy Budapest fejlesztéséhez, de nagy vesztesége egyúttal a zsidóságnak, mely egyik hihetetlenül lelkes, munkás, áldozatra kész vezető tagját vesztette el.

A mai nemzedék, mely olyan hamar felejt, nem is tudja, ki távozott el ezzel a nagyszerű férfial. A nagy szegedi árvíz után jelentékeny része volt a Tisza szabályozásában, a Délvidék vasutainak föreszét ő tervezte és építette, terméketlen, mocsaras vidékeket gazdagon termő talajjá varázsolta, hatalmas gyárakat alapított, *Puskás* Tivadarral együtt megalkotta a Telefonhírműdőt, az elsőt és úttörőt egész Európában. Mind-ezen sokoldalú, nagyszerű műhöz a szaktudást Zürichben szerezte, ahol négy éven át járt és tanult lelkesen a műegyetemen. Terünk nem engedi, hogy azt a gyönyörű, fáradhatatlan munkásságot fessük, melyet a főváros és a pesti zsidó hitközség közügyeinek terén kifejtett s azt az áldásos tevékenységet, mellyel tisztá, jó és nemes szíve sok ezer szegényen segített.

Daliás természetű, szép ember volt s ehhez járult végtelen kedvessége, szeretetreméltósága és hihetetlen szerénysége. E sorok írója büszke arra és boldog, hogy ennek a nemeslelkű férfinak barátságát sok-sok éven át élvezhette. Ömellette az ember csak jobba és megtisztultabb szívűvé lehetett. Évek óta minden szerdán voltam nála meghítt kártyapartin, dióagárdi *Zöld* Márton tábornokkal, sr. *Karinán* Samu gyermekorvossal, *Lengyel* Sándor földbirtokossal és *Delmár* Béla építésszel. Ezek a nap-sugaras szép órák feledhetetlenek maradnak mindnyájunknak, akik az ő végtelen figyelmét és baráti szívének szeretetét élvezhettük. Szavaiból bölcsesség, szívből melegség és jószág áradt. A mai rideg, gyűlölködő világban mily ritkaság!

Hosszú élete alatt sok öröm és sok gýasz érte. Körülövezte őt minden-kinek tisztelete és szerete, két igen derék, munkáséletű, érdemes fia van és két kiváló veje: dr. budai *Goldberger* Leó felsőházi tag, a nagyszabású gyártulajdonos és dr. *Línsz* Jenő jeles ügyvéd, kormányfőtanácsos s betetőzte az, hogy két év előtt a kormányzó a kormányfőtanácsossággal tüntette ki. De sok gýasz is érte finom lelkét. Elvesztette hitvesét, két elsőrendű tehetséggel megáldott fiát és élete alkonyán meg kellett érnie, hogy ő, aki annyit alkotott hazája érdekében, másodrendűvé degradált honpolgár lett.

Közi kilenvededik születésnapján örömteljes, igazalmi sietteték halálát. Róla még igen sokat írhatnak, róla, aki megérdemli a leg-szebb jelzőt: *ember volt!* F. S.

Ha Anglia felé fordul...

Irtá: Rev. Emil Ehrenthal

London, 1938 július.

Külföldi kapcsolatok létesítésénél semmisen fontosabb, mint a *megközelítésnek helyes formája*. Vonatkozik ez épúgy üzleti, mint magánmegbeszélésekre és különösen levelezésre. Jó üzletemberről és a közéletben kiváló embereknél az *idő pénz*. Eppen ezéri mondanivalónkat szóban és írásban rövidre kell fognunk és a lényegét egyenesen, szóciomák nélkül előadnunk. Ami Magyarországon helyes forma, az még nem jelenti azt, hogy Angliában ugyanolyan elbírálásban részesül. Ami nálunk udvarias érdeklődés, az itten goromba kíváncsiságnak tűnhetik. Sokszor pirultam már jó hittestvéreim émelvítően hízelgő megjegyzései miatt ismerőseim körében. Tudomásul kell venni, hogy Angliában meg nem vetendő más világ van és ha előnyös jó viszonyt óhajt fenntartani az illető, úgy az *elemi külsőségekhez is igazodnia* kell. Tanulatlanak tűnő címzés éppen olyan rosszul hat, mint a leves szüresölgetése. Ugyancsak megjegyzendő, hogy nevelatlenséget a látogatóktól még az idegenforgalom érdekében se vesznek itt jó néven. *Az angolok szívesen tanulnak önmagukról az idegenektől, de nem bírják az elhamarkodott, lekicsinylő intellektuelt, aki alig érkezett meg és már kész a megállapításával.*

A szerencsétlen idők könyörgő levelek áradatát hozzák a londoni hitközség különböző osztályaihoz és többen fordulnak héber, jidís és német nyelven a rabbiszemináriumba való felvételre. A titkárság hozzám továbbítja ezen kérvényeket fordítás végett. Sokszor az írás olvashatatlan a kérvényezőnek címével együtt. Minap egy lengyelországi doktor rabbi még nem is szabályosan kettétépett levelepíróson folyamodott. Már az első benyomás visszataszító. A címzések nem ritkán hasonlítanak az egyszeri zsidóra, ki nagy fáradtság után avval küldte vissza a levelet, hogy *nem hatolható ki pu*. Egyik ismerősömhöz címzett levél így hangazana magyarul: Úrasszony Dr. nagyságosnak Weiss József, 8 Budapest 7, Dob uca. „Már a küszöbnél fekszik a hiba”. A levél külsejéről látható, hogy nem alkalmazkodó képességű emberről

van szó. Sajnos Magyarországból is jönnek ilyen torz címzések és az angol tanárok jól ténnek, ha a levél külső és belső tartalmára nagyobb figyelmet fordítanak, mint elavult idézetek magoltatására.

A levél maga a *lehető legrövidebb* legyen és ne avval foglalkozzék, hogy családja milyen neves szolgálatot tett a zsidóságnak, hanem *nagyzolás nélkül leírt adataival és képességeivel*. Ne hivatkozzunk az angol zsidóság jó helyzetére és „közismert nagylelkűségére”, mert ha az angol zsidó segíteni tud, azt hízelgés nélkül is megteszi. A bécsi hallgató nem nagyon használt ügyének, mikor a következőképen folyamodott: „ismerve az angol zsidóság intenzív életét, nem hiszem, hogy nehéz lesz előrehaladnom, annál is inkább, mert sok bécsi ismerősöm van gyógyászat terén.

Londonban”. Az ilyen kitételek refrainként térnek vissza. Előbbi hitsorsosunk felhívta az intézet figyelmét arra is, hogy „egy bevándorlási engedély küldése Önöknek pusztán forma dolga”. Eltekintve attól, hogy bevándorlási engedély nem létezik olyan formában, mint azt otthon elképzelik, a leckéztetés és kitanítás nem illik a kérvényezőknél. Mint a piros sallang a fehér paripának, úgy a zsidónak jól áll a szerénység, mondták bölceink.

Levél írása előtt helyes megérdeklődni, hogy hova a legcélszerűbb fordulni, másképp a levél sokáig vándorol (sokszor rossz címzés miatt).

Befejezésül szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a *munkanélküliség itt emelkedőben van* és nem egy újság írja nyíltan, hogy örömmel adnak otthont Einsteinnak, Freudnak, vagy Stekelnek, de mikor ötvenezer orvos van Angliában, külföldiekre nincs szükség a gyógyászat terén.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSI SOMA

Az első takarékpénztár régi jó időkben

Jó pár évvel az ország első pénzügyintézetét, a Pesti Magyar Első Takarékpénztár Egyesületét megelőzve, az óbudai zsidóság már megalapította a maga takarékját.

A tagkönyvecske jó bőrkötésben az alapszabályokat és befizetéseket tartalmazza. Statuten für die mit Genehmigung eines wohlhobl. königl. Praefectoratams und der löbl. Israeliten Gemeinde—Vorstehung im Jahre 1832 gebildete israelitische Spar-Cassa und Armenversorgung—Anstalt zu Altöfen. Így szól a címlapja. Tehát a földesurasági jogokat gyakorolt királyi koronauradalmi praefectorátus és a teljes politikai önállósággal bírt zsidó közösségi előjáróság jóváhagyásával, több mint száz évvel azelőtt Óbudán alakult zsidó *takarékpénztár* és szegénygyámolító intézetről van szó.

Az intézmény céljait fejtegető bevezetésben el van mondva, hogy a takarékpénztár, mint szegénysegélyt szolgáló alapítás más ilyenmű dologgal össze nem hasonlítható. Célja hogy minden év április elejétől a következő év március végéig, tehát husvétől-husvétig, mindenki heti részletekben befizetéseket tehessen és az ünnepre pénzét 1 fr. 15 kr. ke-

zelési költség levonásával kikap hassa. Tehát itt a pénze után kamatot ugyancsak nem kapott. A kamattjévedelmek szolgálták ugyanis a jóléti intézményt. Iparosok, házalók, „mökemgeher”-ek és más kis emberek voltak leginkább a tagok és így három év alatt csak 500 forintot tudtak gyűjteni, mely sorsolás útján olyan tiz folyamodó között került kölesönképp kiosztásra, kik heti egy forintos részletben fizették vissza. Öt év múlva már annyira megerősödtek, hogy aggokháza céljaira vett épület árának egy részét is kifizethették.

Aki öt évig tagja volt az egyletnek és rendszeren befizetett, ellátási igényt nyert, amennyiben ugyanis elszegényedvén, erre rászorult. A családfő évi 150 forintot, az özvegy ennek felerész segélyét kapta annyi éven át, meddig előzőleg befizető tag volt. Intézkedés van az agglégények özvegyek és gyermekeik segélyezésére is.

Tekintettel arra, hogy heti 50 krajcáros, tehát évi 25 forintos befizetés után is, mely után csak a kamatok maradtak az egyletben már jogot szerzett valaki az évi 150 forintos ellátásra, nem valószínű,

hogy a mai pénzüzetek egyetlen matematikusa ezeket a pontozatokat pénzügyileg helyeselné és üzleti alpnak elfogadná. De ez a takarékpénztár valóban altruisztikus intézmény volt, hol a betevők csak akkor kaptak némi kamatot, ha pénzüket hosszabb ideig hagyták benn. Így az egyik fél betétkönyvecskéje szerint 268 frt. 15 kr. után a kezelési költség levonásával évi 4 frt. 38 kr. hozadékot kapott. Volt módosabb betevő is, ki 2000 forintot helyezett el, de a kamatokat bent hagyta a jótékony célra. Kellő jótállókkal nagyobb kölcsönöket is adtak a törvényesnél is mérsékeltbébb kamatra. Az akkori élénk üzleti forgalom mellett a takarékpénztár egész a hatvanas évekig virágzott. Meg vannak még a könyvei. Persze az egész ügykezelés költségmentes volt, igazgatói tantiémek, jelenléti díjak, ismeretlenek voltak. Aki valamelyik tisztségre vállalkozott, az legfeljebb tőkével vagy adományval támogatta a segélyezés céljait.

Szép peccsétje is volt az intézetnek, melyet piros viaszban bele nyomtak minden könyvecskébe. Két szárnyas angyal magasra tartja a magyar koronát. Alatta a takarékládája, kulcsai és az alapítási évszám. Ezenfelül körben az egylet neve.

Spar-Cassanak van nevezve az intézmény, de mai szemmel nézve inkább a Budán, Óbudán oly szaporán *spóregyletek* egyik ücsének kell tekinteni, hiszen ezek is a takarékoság mellett a gyermekfelnevelések jótékonyosságát üzemeltetik.

Egyszerű emberek a maguk elgondolása szerint, jószívvvel, teljes jóakarattal alkották meg az önszegélyezés és az elaggottak támogatására ezt az intézményt és fenntartották több évtizeden át, míg már az újabb kor más alapokon szervezte a hitelügyleteket. És felébrésztven a multi eme emléket, önkénytelenül felmerül a kérdés mi lett abból a néhány év előtt megindított magyaránny mozgalomból, mely a zsidó kisemberek pénzügyein akart segíteni? Igen... igen emléksziünk egy díszteremben lefolyt nagygyűlésre, emléksziünk zsidó közéletünk megjelent előkelőségei névsorára, sőt emléksziünk a szebbnél-szebb lelkes beszédekre is. Ha nem tévedünk a fő- és albizottságok is meglettek választva, komplett volt a vezetőség, az igazgatóság is. Nem is történt semmi más hiba, minthogy többé szóba se került az egész dolog.

Pedig a kisemberek még kisebbek lettek, a nagyobbak is már az ő so-

raikba tartoznak és most fog csak igazán megdagadni azoknak a száma, kik némi tőkére szorulnak, hogy állásaikból az utcára kerülve, valamihez foghatnának. A „zsidó szolidaritás” fantomjának végre már meg kellene születnie a valóságban is és tanulni szervezkedést a régi óbudai zsidóktól, kik nem tudtak olyan szépen szónokolni, de szívük szerint cselekedni, sokkal jobban.

Apró feljegyzések

Halason 1765 óta laknak zsidók. A két első családfő, ki letelepedésre engedélyt kapott Kis Ádám és Weinberger Mózes volt. Templomuk 1809 óta volt bérelt helyiségben. Templomépítést Löbel József kezd-

Magyarország zsidósága a „zsidó-törvény” korában

Magyarország most ünnepli első királyának, Szent Istvánnak kilencszázéves emlékét. Ebből az alkalomból a Magyar Királyi Statisztikai Hivatal közel 600 oldal terjedelmű „Szent István szám”-ot adott ki a Magyar Statisztikai Szemle rendkívüli számaként, amely felöleli számokban az ország multjának és jelenének történetét. Minthogy e szám megjelenése egybeesik az ú. n. „zsidó-törvény” megalkotásával, a zsidóságra vonatkozó legújabb adatok a zsidóság képerőli is felvilágosítanak. Ezeket foglaljuk össze és örökítjük meg az utókor számára e hasábkön.

Magyarország vallási megoszlását Trianon előtti és utáni területen az 1910-ben készült kimutatás öleli föl. A Trianon előtti Magyarbirodalom népessége 20.886.000 volt, ennek 4,5%-a, 932.000 tartozott a zsidósághoz; a Trianon utáni Csonka-Magyarországra jut 7.615.000, ebből 6,2%, azaz 471.000 zsidóvallású.

Az 1920-ban készült statisztika szerint a népesség 7.990.202, ebből zsidóhíttű 473.355 (5,9%), míg tíz évvel később, 1936-ban a 8.688.319 főből 444.567 (5,1%).

1930-ban készült az a statisztika is, amely a vallási megoszlást foglalkozási főcsoportok szerint tünteti fel százaléklaban:

a) foglalkozási főcsoportok szerint (kereső és eltartott együtt): östermelés 0,3, bányászat és kohászat 0,6, ipar 7,6, kereskedelem 42,9, hitel 29,3, közlekedés 3,1, közszolgálat és szabad foglalkozás 9, véderő stb. 0,3, napzámosok 1,4, nyugdíjasok stb., tőkepénzesek stb. 7,9, házi eselédék 1, egyéb és ism. fogl. 5,7, összesen 51%.

b) keresők és eltartottak szerint: kereső 5,3, eltartott 4,9%.

c) foglalkozási viszony szerint (csak kereső): önálló 7,4, segítő családtag 0,2, tisztviselő 21,1, segédszemélyzet 3,4%.

d) fontosabb foglalkozási főcsoportok foglalkozási viszony sze-

ményezett, ki 1815-ben jött oda lakni.

Székesfehérváron 1838-ban engedélyezte a városi tanács zsidók lakhatását, minek feltétele volt erkölcsi bizonyítvány bemutatása, 6000 forintnyi vagyon kimutatása és 400 forint bekebelezési díjnak a városi pénztárba való befizetése, valamint a szelléreket és kereskedőket terhelő szolgáltatmányok. A városban bárhol lakhattak, ingatlanokat, a városi regáliákat (iura regia minora, seu curialia) bérelhették. Kereskedést csak nagyban folytathattak, ingatlanvétel iparüzés azonban nem volt megengedve. Minden család három tehenet legeltethetett a közlegelőn.

rinti kombinációjában (csak kereső): A) *Önálló:* östermelés 0,4, ipar 11, kereskedelem 45,5, hitel 68,8, közlekedés 12,5, közszolgálat és szabadfogl. 34,2%. B) *Tisztviselő:* östermelés 16,5, ipar 33,3, kereskedelem 52,8, hitel 35,7, közlekedés 6,5, közszolgálat és szabadfoglalkozás 7,5%. C) *Segédszemélyzet:* östermelés 0,1, ipar 5,6, kereskedelem 30,2, hitel 3,1, közlekedés 2, közszolgálat és szabadfoglalkozás 3,1%.

e) *Néhány kiragadott foglalkozási ale csoport szerint (csak kereső):* A) *Az östermelésből:* *Birtokos:* 100 k. h. felül 10,5%, 20—100 k. h. 1%, 5—20 k. h. 0,2%, 5 k. h. alul 0,1%, együtt: 0,3%. *Bérlő:* 100 k. h. felül 28,9%, 100 k. h. alul 0,7%, együtt 2,1%. *Segítő családtag* 0,2, gazdasági tisztv. 17,8, gazdasági eseléd 0,1, gazdasági munkás, napzámos 0,1%.

B) *Az iparból: önálló:* asztalos, ács, bogárn stb. 2,5, kocsáros, vendéglős 19,9, kőműves 0,5, könyv- és könyvnyomdász 53,6, mészáros, hentes 15,2, pék 20,5, szabó, varró stb. 19,9, szűes 22,3%. *segédszemélyzet:* asztalos stb. 2, kocsáros stb. 10,5, kőműves 0,1, kő- és könyvnyomd. 13,5, mészáros, hentes 7,2, pék 11, szabó stb. 15,3, szűes 20,3%.

C) *A közszolgálati és szabadfoglalkozások értelmiségi (önálló és tisztviselő) eleméből:* Törvényhozás 4,6, közigazgatási szolg. 1,7, igazságszolgálat 26,6, ügyvéd 49,2, ügyvéd segédjelölt 34,9, ügyvédi írnok 30,6, egyházi szolgálat 12,6, közoktatás és nevelés 6,2, nyelvtanár 20,2, zene- és énektanár 30,7, közegészségügy 20,7, orvos 34,4, gyógyszerész tulajdonos 18,9, gyógyszerész segéd 16, állatorvos 24, szülész 2,8, tudományos és egyéb közérdekű társulatok 9,3, irodalom, művészet 24,8, szerkesztő, hírlapíró, 31,7, színész 24,1, egyéb és szabadfoglalkozás 19,4, magánmérnök és vegyész 31,7%.

A zsidóság jelenlegi helyzetét feltüntető hivatalos statisztikai adatok ismertetését folytatjuk. (-r.-nd.)

Cserkész tábor a Duna mellett...

Egy nap a budai zsidó cserkészek között

Az „Erzsébet királyné”, a Meffer gyönyörű gőzöse méltóságos nyugalommal úszik Visegrád felé. A hatalmas weekendező tömegben, melyet széles hátán cipel kis, összetartozó csoportot visz. Izgatott papák, és mamák, nagypapák és nagymamák, fivérek és nővérek; nagyrészen itt, a hajón ismerkedtek meg, de a közös cél és várakozás erre a napra barátokká, szövetségessékké tette őket. Valamennyien Nógrád-Verőce felé igyekeznek, mellyel szemben, az ú. n. Szunyogszigeten verte fel táborát a 311. Vörösmarty cserkészcsapat, a budai izraelita hitközség egyik csapata.

Amikor a hajóhidat rátolják a hajóra, napbarnított arcú vidám cserkészek sietnek a vendégtársaság elé. Élére állanak és kísérik a kis nyaralóhely főuccáján át a Dunapartra, ahol vár a komp, amelyik a vendégeket átviszi a szigeti táborba. A tülso oldalon néhány lépés gyalogút és már ott is állunk a tábor nád-ból készült kerítése előtt, melynek kapujában két cserkész áll őrséget, a harmadik pedig a látogatókönyvet tartja elénk: örökítsük meg látogatásunkat az 1938. évi táborban.

Megtelnek a „kajaládák”

A cserkészek elsősorban természetesen a hozzátartozók étel-miszeresomagait veszik át. De nem a maguk számára. Megjelennek az őrsök „kajaládái” és hozzák magukkal a „kajaládát”, az őrs étel-miszer raktárát. Ezekbe a ládába halmozódik fel az ajándékba hozott rengeteg enniváló, hogy majd azokon a napokon, melyeken valamilyen okból nincs főzés, megtöltse az éhes, fiatal gyomrokat, vagy ha van is főzés, kiegészítse esemegefélékkel a táplálót, de puritán egyszerűségű étkezéseket.

Mialatt nagyban folyik a sok, finom elemzési berakása, megszólal a táborparancsnok, *Schächter* Imre dr. cserkésztszisz, Ádám professzor kiváló aszisztensének sipjele. A fiuk otthagynak csapat-papot, papát, mamát, süteményt és esokoládét és rohannak a tábor közepén levő gyülekezőhelyre. Következik a nap legünnepélyesebb pillanata: a *tábor zászlóinak felvonása*. A tábor közepén áll egy hajó parancsnoki hidját ábrázoló emelvény, mögött emelkedik a magasba a zászlórúd. Vezényzavak pattognak, kürtjel hangzik és a rúdra lassan három

zászló kúszik fel: a lilimos cserkészzászló, melyen a liliom mellett a Mogendovid mutatja a csapat jellegét, a magyar zászló és annak az őrsnek a zászlaja, melynek sátrát a napi vizitáció a legnagyobb rendben találta. A zászló felvonása után a parancsnok kihirdeti, hogy a vendégek tiszteletére *kenyérsütő verseny* lesz, majd ebéd után *gyakorlatozás, gázvédelmi bemutató és színelőadás*.

Séta a táborban

A zászlófelvonás ünnepélyes szertartásának vége; lehet menni megnézni a tábort...

A tábor bejárata melletti első sátor *Schächter* Kaba, a parancsnok sátra. Neki, a gázvédelmi tisztnak, aki a táborozás alatt gázvédelmi tanfolyamot tart a parancsnokhelyettesnek külön sátor jár, a többi cserkésznek őrsönként közös sátra van. A sátor *bejárata fölött mezuzo*, oromzatán az őrsi jelvény: a *medve, sirály, zerge fecske, farkas*, külön sátorban alszik a vízi őrs, a sátor ajtajához evező támaszkodik és külön helyezkednek el az „*öreg*” cserkészek. Ezek valóban öreg fiuk már, akad közöttük olyan is, aki idestova betölti a huszadik évét...

A sátrakban *ragyogó rend és tisztaság*. A szalmazsákok egymásra fektetve és pokróccal letakarva, a ládák glédában egymásmellé állítva. A ruhák fogaoson, a bakancsok egy földbeagyazott deszkatartrón, a sátorlámpa üvege esillog, a lámpa mellett pole a fogkefék, szappan, napszemüvegek, a tábori élet apró használati tárgyai számára. Minden sátor mögött *pihenőhely* asztallal, pad-dal, a ruha- és fehérművek szárítására szolgáló kötéllel és állvány-nyal, melyen a csajkák és más edények lógnak. Itt sziesztáznak ebéd után a cserkészek, itt olvasnak, írják leveleiket, a sátrakban napközben tartózkodni tilos. Végül minden sátor előtt *kis díszkert*, a sátor lakóinak büszkesége.

A tábor baloldalán az *étel-miszer-sátor*, itt halmozzák fel a tábor étel-miszerreit. Hatalmas ládáokban állnak a fűszerek, tejeskannák légiója várja, hogy másnap reggel elvigyék és új, friss tejjel teli kannákat hozzanak helyette Kisorosziból, Ropogós-barnára sültöt, inyesiklandozó illatú kenyéroriások az asztalon, gondosan letakarva.

Az étel-miszer-sátor mellett a *tábori konyhá*. Három lábra függesz-

tett üstben gusztusos gulyás rotyog, cserkész áll mellette és vigyázva kavargatja. A konyhától néhány lépésre a tábor legnagyobb sátra, az *ebédlő-sátor*. Két hosszú asztal padokkal várja a cserkészfiúkat a nap legnehezebben várt óráiban, a reggelinél, ebédnél és vacsoránál. Az ebédlő sátor mögött *szivattyús kút*, ez látja el üde vízzel a tábor

Betegsátra is van a táborban, most kivételesen lakója akadt: egy vendégeserkész, aki látogatónak érkezett és a hajón véletlenül rátolták kezére a kikötőhidat. Olvasva heverészik a szalmazsákon, kezét gondoskodó szeretettel pólyázta kötésbe *Schächter* Kaba szakavatott keze

Epp befejeztük a körsétát, mikor felhangzik az *ebédre hívó kürtjel*. A cserkészek rohannak kezét mosni és pár pillanat múlva már ott párolog csajkáikban a jószagú, sűrű zöldség-leves, majd gulyás. Az étkezés a legnagyobb rendben folyik, evés alatt beszélgetni nem szabad. Étkezés utána ima, ezalkalommal *Vidor Pál* dr., budai rabbi, a csapat felkésze mondja, aki feleségével együtt vendégeskedik ma a táborban.

A cserkész napirendje

A cserkészek ebédje alatt mi is elfogyasztjuk a magunkkal hozott enniválót, majd megkérjük az egyik fiút: mondja el, *mivel töltik a napot* a cserkészek.

— Reggel hat óra harminckor ébresztő — felel kérdésünkre a cserkész —, öt perccel az ébresztő elhangzása után gyülekezés a reggeli tornára, torna után mosdás a Dunában, ima, reggeli, az őrsi sátrak rendbehozása, szemle a sátrakban, utána a táborzászló felvonása, amikor a zászlórúdra felvonják annak az őrsnek a zászlaját is, melynek sátrát a szemlélő a parancsnok a legrendesebbnek találta.

— A zászlófelvonást őrsi munkák követik, majd fürdés, játék, ebéd következik. Ebéd után négy óráig szieszta, levelezés, olvasás, tanfolyam, játék, fürdés, vacsora, ima és 9 órakor lefúvás, alvás. Tessék megnézni a *tábori újságot!*...

Megnézzük. A tábori plakát-újság ott lóg az étkező sátor mellett és hirdeti a tábor életének kis és nagy eseményeit. Ebből veszünk tudomást a Baross-cserkészcsapat mőkás éjeli látogatásáról, az öreg cserkészek esónakjainak elkötéséről, mely túlkapásnak megtorlásául az egyik cserkészt meztelenül vezették körül a táborban, amiért is a „*Lord Pucér*” nevet kapta farsaitól díjmentesen. Ez közli velünk, hogy tiszteletünkre

délután díszelőadás lesz, színpadra kerül: *Tetemrehívás*, Arany János dramatizált balladája.

„A radványi sötét erdőben..”

Új síppal, a tábor előtti réten gyülekeznek a látogató közönség, hogy végig nézze a *gázvédelmi színjátékot*. A réten sátor áll. Fölötte egyik fától a másikig kötél, ezen fut végig a fából készült repülőgép, mely a támadó bombavetőgépet jelzi. A tábortól távol álló megfigyelő jelzi az egyik bokor mögött hasaló rádiós eserkésznek, hogy ellenséges repülőgép közeledik. Megszólal a sziréna, majd gépfegyverkattogás hallatszik (a gépfegyver az egyik eserkész berobogó motorkerékpárja), megjelenik a repülőgép, a sátor összedől, tűztámad, rohanó gázálarcos eserkészek pillanatok alatt eloltják a tüzet, a mentők elviszik a sebesülteket, új szirénajel, a veszély elmúlt. Nagy taps. Ezután menetelési gyakorlatok, utánuk újabb lelkes taps.

Végül a műsor fénypontja: a ballada. A vers egyes sorait szerepük szerint eserkészek mondják. Ott fek-

szik Bárczi Benő, mögötte eserkész áll táblával. „*A radványi sötét erdő*” jelzi a tábla a színt. Jön torzonborz bajúszával Benő zord apja, jönnek fehér lepedőbe burkolva zokogó anyja és huga, jönnek barátai, a falu apraja, nagyja, egy hórihorgas és egy alacsony eserkész, rohan felé pongyolában egy pufók szőke eserkész: Kund Abigél alakítója, zokog, visít, könnyeit törli és a közönség is könnyeit törli — a nevetéstől.

A hatalmas sikerű színelőadást *rugby-verseny* követi és ez zárja le a kedves, mozgalmas napot. A papák, mamák, nagypapák és a többiek gyorsan szedik a táskákat és hátizsákokat és sietnek a Dunapart-ra, mert megjelent az egyik révész és zord hangon közölte, hogy jó lesz sietni, azonnal indul a komp a hajóhoz. Már ülünk is a kompon és integetünk a távolodó sziget felé, melynek partján ott állnak és viszonzóznak integetésünket a *311. Vörösmarty eserkész legények, élükön örök pipájával a szájában, villogó fehér térdharisnyával a lábán Schächter Kaba*,
Halász Sándor.

A rendház vendége vagyok

Irtó: PETERDI ANDOR

Ezt az emlékeket is nagyon régen rejtegetem abban a lelki tarisznyamban, ahova ifjúkorom szép élményeit raktározni szoktam. Sok minden került már elő onnan, de legbecesebb eseteim, amelyek nemes tanulsággal szolgáltak nehéz óráimban, még mindig az említett tarisznya alján rejtőznek. Ezekből az emlék-kincsekből való ez is, amelyet ime, világgá röpíttek. Talán sohasem volt olyan időszerű az elmondása, mint ma, amikor a faji és felekezeti gyűlölködés olyan ijesztő mérveket ölt és annyi nyugtalanságot és szenvedést okoz ártatlan és védtelen emberek tízezreinek. No, de hadd kezdjem az elején.

Az úgynevezett békeidő éveit irtuk és éltük akkor. Fialtal voltam, talán tizennyolc éves. Telítve az akkori fiatalok romantikájával. Sok mindent nem ismertünk mindabból, ami a mai fiatalágot keseríti és kétségbeejti. Akkor még valóban fiatalok voltunk. Voltak eszményeink, álmaink és élt bennünk a hit, hogy elérjük céljainkat. Mertünk élni, próbálkozni a fiatalság lázában neki vágni a világnak.

Igy indultam el én is egy nyári reggelen, lopva hazulról, a bécsi országútra, nem törődve azzal, hogy hol alkonyodik, vagy hol virrad rám az ég.

Nem volt nekem se podgyászom, se pénzem, se útlevelem, csak úgy egyszál kopott ruhában és ingben mendégéltem, a jó Istenre és a jó emberekre bízva sorsomat.

Ha megéheztem, csak befordultam az első falusi házba s már vendég voltam s úgy ültettek az asztalhoz, mintha a családhoz tartoznék. Így volt az éjjeli szállással is. Bármerre jártam alkonyodás idején, az én megvetett, tiszta ágyamat megtaláltam éjszakára s nyugodtan hajthattam le fejemet. Keresztények, zsidók, magyarok, szlovákok, svábok egyforma szeretettel fogadtak házaikba. Dehogy is jutok eszükbe firtatni, hogy milyen a hitem. Ember voltam a szemükben, szegény vándorlegényke, akit elparancsolni a küszöbötől, az írás szerint is vétkes eselekedet volna.

Nem tette ezt bizony senki akkoriban.

Ezen az első emlékezetes vándorúton történt hogy egy kis

városkába érkeztünk, olyankor, amikor már jó későre járt az idő. De akkor már másodmagamra is voltam. Egy fiatal mesterlegény szegődött hozzám az éjszakai zsidó volt. Ketten botorkáltunk a kisváros sötét utcáin s nem tudtuk, hova, merre kopogjunk be éjszakai szállást kérni.

Egy magányos ember került szembe velünk s azt szívtottuk meg a megszokott köszöntéssel:

— Jó estét.

— Adjon Isten.

De a következő pillanatban már kértük az útbaigazítását:

— Hol kaphatnánk itt szállást éjszakára, szegény vándorok vagyunk.

Az ember megállt s gondolkodott.

— Szállást keresnek?

— Azt.

Némi kis hümmögés után megszólal:

— Hát bizony most már csak azt ajánlhatom, hogy menjenek a Ferencesekhez, a rendházba szoktak szállást adni egy-egy éjszakára. De már, hogy kiknek adnak, kiknek nem? Azt én nem tudom. Próbálják meg. Gyűjjenek, majd én elvezetem magukat oda. Innen nincs messze.

S a derék ember elvezetett bennünket a rendház kapujához. Sötét, zeg-zugos uceákon keresztül kerültünk a komor külsejű évszázados rendház elé. A magas boltíves kapuban egy kisebb oldalajtó volt vágva s a szürke falban ott láttuk a csengő fogantyút.

A kísérlőknek megköszöntük az útbaigazítást s bátortalanul meg-rángattuk a csengőt. Az ember elköszönt, egy darabig ballagott, aztán megállt, figyelve, hogy beeresztenek-e bennünket.

Csak néhány másodperc telt el s már ballottunk lépéseket.

— Jönnek — mondtuk halkán egymásnak.

Az ajtó közepén egy fürkésző ablak volt. Belül feltölték a fedőfáját s egy barát a kis lámpát felénk világítva kérdezte:

— Mit óhajtanak?

Szelíd jóság volt a hangjában s én fölbátorodva elmondtam, hogy úton vagyunk s szeretnénk itt meghálni, ha beengednének.

— Mindjárt, várjanak csak egy kicsit. (Folytatjuk.)

HIREK

● NAPTÁR ●

1938. július 27, szerda — Tamuz 28. — július 28, csütörtök — Tamuz 29. erev rós chódes, jom kipur kóton — július 29, péntek — Áb 1, rós chódes (szombat bejöv.: 7.10) — július 30, szombat — Áb 2 (hetiszakaszok: Matosz, Maszé, haftóra: Simó dövar Hasém, 2. perek, szombat kimen.: 8.10) — július 31, vasárnap — Áb 3. — Augusztus 1, hétfő — Áb 4 — augusztus 2, kedd — Áb 5. — aug. 3, szerda — Áb 6 — aug. 4, csütörtök — Áb 7 — aug. 5, péntek — Áb 8 (szombat bejöv.: 7) — aug. 6, szombat — Áb 9 (hetiszakasz: Dövörim, haftóra: Chazon Jesajohu, sabosz Chazon, szombat kimen.: 8) — aug. 7, vasárnap — Áb 10, Tisó beov bőjtje. — aug. 8, hétfő — Áb 11 — aug. 9, kedd — Áb 12 — aug. 10, szerda — Áb 13.

— **Felkérjük olvasóinkat, hogy előfizetési díjaikat mielőbb kiadóhivatalunk címére juttatni szíveskedjenek.**

— **Traeger Ernő dr. a sajtóügyek miniszteri biztosa.** A kormány a sajtókamara felállításával s a lapengedélyek megújításával kapcsolatos teendők ellátásával **Dr. Traeger Ernő** miniszteri osztályfőnököt bízta meg. **Dr. Traeger Ernő** hivatali- és közéleti multjában és abban a baráti érzésben, melyet az új miniszteri biztos feladatát látja, hogy a vele kapcsolatos sorsdöntő intézkedések joga olyan kiváló szakember kezébe került, aki ezeket az ügyeket méltányossággal, jóindulattal és objektivitással fogja kezelni.

— **Dr. Dulin Elek — miniszteri osztálytanácsos.** A Kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. Dulin Elek miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszterelnökségi titkár, sajtóelőadót, miniszteri osztálytanácsossá és sajtóelőadóvá nevezte ki. Dulin Elek dr. kinevezése osztatlan örömet keltett az újságírói körben, különösen pedig a felekezeti sajtó munkásai között, akiknek ügyeit mindig a legnagyobb megértéssel intézte. **Dr. Dulin Elek**et előléptetése alkalmából barátai és tisztelői meleg ünneplésben részesítették.

— **Fontos közlés anyakönyvi ügyben.** Az Országos Iroda felhívja hitestvéreink figyelmét arra, a fontos körülményre, hogy sokan azért

nem képesek a szükséges anyakönyvi kivonatokat megszerezni, mert a szóbanforgó bejegyzés nem azon anyakönyvi kerület anyakönyveiben eszközölték, amelynek területén a születés, házasság vagy halálest történt, hanem gyakran egy más anyakönyvi kerület anyakönyveiben. Az Országos Iroda az ily bejegyzésekről nyilvántartást állított össze és szívesen ad felvilágosítást az érdekelteknek. A megkeresésekhez válaszbélyeg mellékelendő.

— **A Magyar Zsidó Múzeum Egyesület** június 29-én tartotta rendes évi közgyűlését Wertheimer Adolf elnökletével, aki megnyitó beszédében kegyeletes szavakkal emlékezett meg dr. Weisz Miksáról, a múzeum egyik kiváló alapítójáról, akinek arcképét a közgyűlés keretében leplezték le. Dr. Kohlbach Bertalan emlékbeszéde közben hullt le a lepel dr. Weisz Miksa arcképéről, amely Perlrött Csaba Vilmos festőművész alkotása. Az ünnepség után Wertheimer elnök ismét megnyitotta a közgyűlést s a múzeum múlt évi halottairól: dr. Munkácsi Bernátról és dr. Glücksthal Samu igazgatósági tagról emlékezett meg. Dr. Munkácsi Ernő, a múzeum ügyvezető igazgatója terjesztette elő évi jelentését, melyhez dr. Farkas József és dr. Endrei S. Henrik szóltak hozzá. A közgyűlés egyhangúlag fogadta el a javaslatba hozott alapszabálmódosítást, az egyesület költségvetését és zárszámadását s Dános Gézárt igazgatósági taggá választotta. Dr. Scheiber Lajos és dr. Guttmann Mihály felszólalásai után a közgyűlés véget ért.

— **„A magyar zsidóság új útja”** c. füzet, amely a Magyar Cionista Szövetség állásfoglalását tartalmazza a zsidótörvénnyel kapcsolatban, május végén jelent meg és rövid idő alatt teljesen elfogyott, második kiadásban kerül rövidesen sajtó alá. A broszura zsidó és nem-zsidó körökben egyaránt osztatlan tetszést

váltott ki. Különösen a zsidóság átszervezésére vonatkozó elgondolások keltettek nagyobb figyelmet, de nagyon megszívlelendők a kivándorlásról és az átképzésről írott fejezetek is. Remélhető, hogy az új kiadásnak is ép oly sikere lesz, mint az előzőnek.

— **Betár-chalucok búcsúztatója.** A budapesti Betár július 9-én az Orthodox Hitközség dísztermében vacsorát rendezett 18 chaluc búcsúztatása alkalmából. Az est közönsége meleg szeretettel búcsúzott a betáriaktól. Dr. Kálmán Imre, Schwarcz László és Fischer Vilmos rabbi búcsúztatták a távozókat, akiknek nevében Ausländer Imre mondott köszönetet.

— **A Községi Takaréknélrendkívüli közgyűlése.** A Budapest Székesfővárosi Takarékpénztár július 15-én tartotta rendkívüli közgyűlést, mely elfogadta az igazgatóság javaslatát és elhatározta, hogy a takarékpénztár laptökéjét 10,800.000 pengőről 21,600.000 pengőre emeli fel. Budapest székesfőváros közönségének képviselőjében dr. Lamotte Károly al-polgármester jelent meg, aki felszólalásában rámutatott arra, hogy a takarékpénztár éppen most töltötte be fennállásának 10-ik évét. Visszapillantásában megemlékezett dr. Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszterrel, a takarékpénztár első vezérigazgatójáról, annak kiváló képességeiről és eredményekben gazdag működéséről, majd dr. Liptay Lajos jelenlegi vezérigazgató előlülhetetlen érdemeit méltatta, végül teljes elismerését és köszönetét fejezte ki a takarékpénztár ügyvezetőségének és tisztikarának.

— **Herzl—Bialik ünnepély a Cionista Szövetségben.** A Magyar Cionista Szövetség július 20-án, Herzl és Bialik halálozási évfordulóján kegyeletes ünnepséget rendezett a Szövetség Herzl és Nordau termeiben. Bornstein Hermann főkéntor, Gerő György zongorakiséretével előadott El molé rachamim-ja után Dr. Lantos Tivadar méltatta Herzl jelentőségét, majd Ascher Oszkár szavalt el négy Bialik verset. A Makkabea-trió Bloch Nocturnó-ját adta elő. A trió tagjai: Wertheimer Antonia, Schwarcz Ervin és Kálmán Tibor a zsidó zeneművészet nagy igéretei. Schwarcz Ervin betanításában a Noar Hacioni kórusa néhány megzenésített Bialik verset adott elő. Weinberger Ákos, 14 éves hedűművész napszerű játékaival megérdemelt sikert aratott. Végül Dr. Szabó Ödön beszélt az ifjúság nevében.

Síremlékek

a legolcsóbb árban

LŐWY-nél

BUDÁN

II. Fő-u. 79. Tel.: 15-15-81.
Fiókküzet és telep III. Bécsi-út.
A trollebusz indulási állomásától 2 percnyi.

HITVALLÓ KÖNYVEK

Roykó Viktor: Kereszténység, magyarság, zsidóság

Irta: DÉNES BÉLA

Roykó Viktor dr. könyvkereskedő Kiskunfélegyházán. Tehát, érzésem szerint, már hivatásánál fogva is a világosságot, a felvilágosodást és felvilágosítást mindennél nagyobb munkáját kellene teljesítenie a kiskunok poros, homokos, lélekelesigázó földjén. Ezzel szemben?...

Ezzel szemben *Roykó Viktor* dr. „magyar zsidó-konvertita”, aki 1934-ben „betért a történelmi Egyházba” s magánlevelében ezt írja: „Ha végre önként belátnák a Krisztusi „orientáció” helyességét, azt, hogy a zsidóságnak van szüksége a Krisztusban való megújodásra... Örülnek, ha a boldogságban, melyet az Egyház kegyelmi eszközeivel valamennyi igazlelkű hívének nyújt, velem együtt mielőbb és minél többen osztozhatnak azok, akik közül származtam” Ugyane levélből megtudhatjuk azt is, hogy három huga közül kettő katolikus, míg egy megmaradt zsidónak.

Mindez teljesen és kizárólag Roykó doktor legszigorúbb magánügye s ha ideiktattam, csak azért történt, hogy kissé közelebb hozzam az — *embert*, azt, aki kilépett magánéletéből már akkor, midőn közreadta első könyvét: Katolikus lettem. — Egy magyar zsidó konvertita 20 levele keresztapjához — címmel, de még inkább most midőn megjelent új tanulmánya mely „Adalék a csonkamagyarországi zsidókérdés megoldásához” akar lenni.

Rögtön hozzáteszem: *úgy én, mint remélem, velem együtt mindazok, akik közül Roykó doktor származott, tisztelő és tiszteljük hitét és meggyőződését s könyvének erre vonatkozó részével senki sem akar perbeszállani.* Nemrégiben idéztem éppen *Olbracht* nagyszerű regényéből az orthodox rabbít, aki ott hagyta keresztény fuvarosát s nekivágott a gyaloglásnak, midőn a keresztény nem emelte meg kalapját az útszéli fészület előtt. Mert máshitűvel mehetek, de hiteltlenül nem, mondta a rabbi s ennek az analógiájára, jobban örülünk *Roykó* doktornak, a hívő katolikusnak, mint a hitetlen zsidónak. Csakhogy *Roykó Viktor* nem marad meg hitbuzgalmi kijelentésénél, nem elégszik meg azzal, hogy néhai hittestvéreit meggyőzni igyekszik a katolicizmus egyedüli helyességéről, ami lehet igen tiszteltetreméltó és becsületes álláspontja, hanem tovább megy s kifejezi nézeteit a zsidóságról is. És könyvének ezek a fejezetei azok, melyek mellett nem mehetünk el szólanul.

Sajnos, a XVI. és XVII. század *hitvitáinak* kora elmúlt. Az sem fordul elő ma már, hogy *mongol fejedelem* meghívja udvarába a jezsuita pátert, zsidó rabbít s mohamedán imámot, mert saját maga akar meggyőződni az igazságról. Igaz, akkoriban még nem uralkodott el annyira a nyomtatott betű tisztelte, akkoriban még nem elégedtek meg az állításokkal, látni

akarták azt is, aki állít valamit. Ezek és ezek gyűltek egybe ilyenkor s a sajátmaguk ítélete is döntő faktor volt. Mint mondtam, ez a kor elmúlt és így nem tehetünk semmit *Roykó* állításaival szemben, mert nyilvánvaló, hogy akik *Roykó* műveiskéjét olvassák, abból épülnek, nem veszik kezükbe a *Zsidó Életet*. Főlöszleges tehát mindaz, amit összeírok ez ügyben? Nem! Ha egyetlen objektív ember akad, már nem hiába a munka s, ha levonjuk a szükséges tanulságokat, ha tisztázunk mimagunk is ezzel kapcsolatosan egynéhány kérdést, úgy még talán *Roykó* „adalék”-ának is hasznát látnuk.

Zsidókérdés — *Roykó Viktor* szerint — főleg a következő három oknál fogva létezik: 1. Mert a zsidók, a Krisztus utáni 70-ben bekövetkezett népi, nemzeti és állami összeomlásuk és szétszóródásuk óta, a befogadó népekbe és nemzeti államokba 19 évszázad alatt sem tudtak beolvadni. 2. Mert népi, állami és nemzeti közösségeket 19 évszázad folyamán sem tudták visszaállítani. 3. Mert a zsidó vallással kapcsolatban ma is csak visszafeljődésről lehet beszélni, az eredetileg egyetemes jellegű vallás elcsenevedéséről s olyan megmerevedéséről, mely 19 évszázadon át akadályozta a zsidóság vallásos megújodását s azt, hogy értelmesen és becsületesen meghajoljon a kereszténység előtt s a történelmi Egyházhoz való esatlakozás útján keresse a befogadó népekhez való szerves, a lélek legmélyéig hatoló kapcsolatának kialakítását.

Mindennek következménye — megingt csak *Roykó* szerint — vagy az, hogy a zsidó a rabbinizmus, talmudizmus és judaizmus, a kazuisztikává, formalizmussá szigorodó vallás útját követte, vagy belevesztett a sivár zsidó intellektuálisumba, mely a befogadó népek nyelvének, kultúrájának és szokásainak felvételén kezdődött s az emancipáción és recepción keresztül végeredményben a szabadkőművészségbe, az anyagelvűségbe, a marxizmusba torkollott!

Ahány állítás, annyi — tévedés!

Az utolsó hárommal hamar végeztünk. A *szabadkőművészséget* nem zsidók alapították, sőt, állandóan fel-felbukkan az, hogy a szabadkőművészség egyenesen — jesusita csinálmány, amit természetesen szintén neveltséges állításnak tartunk, ellentétben egynémely komoly történetíróval. Az igazság az, hogy a jesusitáknak csakúgy nincs közük a szabadkőművészséghez, mint a zsidóságnak. Az egyik célkitűzéseivel épp annyira ellentétben áll, mint a másikéval. Magyarországon a szabadkőművészséget a *felvilágosodás vezéralakjai* honosították meg, jóformán mind arisztokraták és köznemesek s a magyar zsidóság csak a legújabb időkben játszott nagyobb szerepet a szabadkőművészségben, de csak a magyar és osztrák szabad-

kőművészség s nem a világ többi szabadkőműveseinek életében. Azt a szolgálatot sem tesszük meg *Roykó* doktornak, hogy *Marx* mellett, vagy *Marx* ellen nyilatkozzunk. Teljesen más sikon mozog az egyik s mozog a másik. A zsidóság éppen úgy nem lehet marxista, mint ahogy a katolicizmus sem lehet az, hiába akarják a korai katolicizmusra a kommunizmus bélyegét rányomni egyesek. *A zsidóság, csakúgy, mint a keresztény vallások, az ember sorsát, a társadalmak igazabb jövőjét lelki fölemelkedésen és megtisztuláson, tehát végeredményben spirituális okok révén képezi, míg a marxizmus gazdasági okoknak tulajdonítja a kizárólagosságot, vagy legalább is az elsőbbséget.* Vannak tehát marxista zsidók, mintahogy akadnak marxista katolikusok is: de a marxista zsidónak nincs köze zsidósághoz, csakúgy, mint a marxista katolikusnak a katolicizmusához. Az anyagelvűség meséjén is túl lehetne már az intelligensebb ember. Tudjuk, hogy a mai, modern katolicizmus spiritualizmusának és miszticizmusának újjászületését s hatalmas virágzását éli, de azt is tudjuk, hogy e mozgalom egyik legfőbb apja a zsidó — *Bergson!* Véletlen lenne ez? Csakoly véletlen, mint az, hogy a középkori katolikus skolaszticizmus kialakítója a zsidó *Ibn Gabirol* a Fons vitae-vel, vagy az, hogy a demokratizmus és liberalizmus doktrináját, mely *Franciaország, Anglia* s az *Egyesült Államok* világhatalmának alapját képezi, vagyis katolikus és protestáns, tehát keresztény országokét, végső fokon *Spinoza* művének kell tekintelnünk.

Mindez máris bizonyítja a *zsidó vallás egyetemességét*, mert a zsidó szellemiség minden bizonnyal a zsidó vallásból nőtt ki s maga *Roykó* is elősmeri s idézi *Lucien Romier*-nek, a Figaró szerkesztőjének mondását, mely szerint a „zsidó nem annyira egy faj típusa, mint inkább egy évezredek szellemi és erkölcsi fegyelmű produktuma.” Persze *Roykó* ebből is helytelen következtetéseket von le s faji gőgről beszél, holott, ha a zsidóságban van bizonyos góg, úgy az minden bizonnyal *nem faji, de — szellemi góg!*

Visszont ez talán érthető s bocsátható, ha meggondoljuk, hogy a zsidók, felevélvén mindjárt az első számú vádpontra, azért nem „tudtak” beolvadni 19 évszázad alatt sem a kereszténységbe, sem a befogadó népekbe és nemzetségekbe, mert *szellemiségüket teljesen kielégítette és kielégíti a Biblia. A zsidónak nem kell szocialistának lenni, nem kell új társadalmi rendszereken törnie a fejét, mert a mózesi törvények egy gondosan kiegyensúlyozott társadalmat tárnak szemre elé, ahol gondoskodás történik a szegényekről, de gondoskodás történik arról is, hogy feltűnően nagy vagyonok ne ingathassák meg a helyes „társadalmi egyensúlyt”. És talán megbocsátható ez a szellemi kielégülés azért is, mert valahányszor a kereszténységben változás, alakulás történik, az első lépés mindig az: térjünk vissza a Bibliához. Közelebből az Ótesta-*

mentumhoz. Lásd Luther, Kálmán, Dávid F. és a többiek. És a legfőbb különbség zsidóság és kereszténység között, aminél tökéletesebbet intellektuális ember s intellektuális nép, mint amilyen a zsidóság, nem kívánhat, az, hogy a zsidó vallás nem ismer közvetítőt Isten és ember között. Jézus legyen bármilyen csodálatraméltó egyéniség is, — helyesen hivatkozik Roykó arra, hogy előkelő zsidó szellemiségek is elismerik ma már ezt — az Egyház, legyen bármilyen grandiózus szervezet is, — de hogy miért tartja „történelmi Egyház”-nak Roykó, szemben a zsidó vallással, azt igazán nem értem, mi is vagyunk legalább ennyire „történelmiek” — mégis csak közébelkedők Isten s ember közé s a zsidó hívőnek erre nincs szüksége, a zsidó ember ezt sohasem tudta s sohasem fogja tudni elfogadni!

Ugyanígy nevetséges arról beszélni, hogy a zsidók 19 évszázadot át sem bírták állami közösségüket újból visszaállítani. A szerzőnek tudnia kell, hogy a zsidók ezt soha meg sem kísérelték, hogy az orthodox zsidók ma is azért ellenzői a cionizmusnak, mert azt vélik, hogy a zsidóság nem népi, nem állami, tehát fegyveres, hanem kizárólag szellemi vallási közösség. És a zsidóságnak ezen az alapon sikerült is kiépítenie fennmaradásának garanciáit, sikerült még a legutolsó zsidóba is beleoltania a minden zsidót átható magasabbrendűsége való törekvést. Ami viszont a kereszténységet illeti, széttagolódások, politikai ellentétek következménye volt az, hogy ők pedig nagyszabású, jól szervezett hadjáratokat szerveztek s vezettek a Szentföld meghódítása s megtartására, éppen ellentétek miatt azt megtartani nem tudták.

Sajnos nincs helyem arra, hogy szinte mondatonként megállva cáfoljam Roykó többi állításait. Direkt kómikus azt olvasni, hogy a zsidó vallás 19 évszázad alatt elcsenvesedett, merev kazuisztikává vált. Elvégre nem prelegálhatok erről Roykónak, csak ajánlom, olvasson el zsidó történelmi munkát is, mielőtt ilyen állításokat kockáztat. Azonban két feltűnő módon durva s rosszul indult állítására megadom még a választ. A szerző azt állítja, hogy a zsidóság támadja Krisztust, sőt, egy helyen azt írja, hogy Jézus verét kívánjuk. Ezekkel az otromba állításokkal egyszersmindenkorra ille nék már végezni. Ezért csak felszólítom Roykót, *matussan egyetlen olyan komoly zsidó irodalmi terméket, mely állítását igazolja!* A zsidóság Jézust legfeljebb csak negatív módon támadja, azzal, hogy nem ismeri el annak, aminek a katólicizmus hiszi. De egyébként a zsidók is meghajolnak csodálatos lényre s egyéniségre előtt.

S végül, azt állítja Roykó, hogy a zsidóság „a vallási eszmében való emberi testvériséget nem ismerte, nőknek és gyermekeknek az Istenhez való egyenlő istentisztelet jogát ma sem ismeri el.”

A zsidó vallás, mint már bizonyítottam, egyetemes vallás. Egyetemessé teszi elsősorban az, hogy min-

den civilizáció s minden ember magáéva teheti erkölcsi elveit s követelményeit, anélkül, hogy egyetlen más civilizációval, vagy egyetlen más emberrel összeütközésbe kellene emiatt kerülnie. Csak természetes hát, hogy ismeri az emberi testvériséget. Valótlanúság viszont, amit a nőkrol s gyermekekröl mond. A zsidók csak felmentik a nőket sok minden vallási kötelezettség alól, de nem azért, mert alacsonyabbrendűnek tartják. Különbözik Roykó állandóan Pált emlegeti, ajánlom, tehát

Ne mondjátok!*)

— A hitehagyókhoz —

Ne mondjátok: „A férges csak hulljon!

Több életnedvhez jut a maradék,
Hogy új tavasz jön szent virág-
csodákkal

S új nyárban bővebb termést ad az ég...”

Halál szüretje fáj az ősi törzsnek
S bánatvihar borzolja lombjait:

„Fiam, leányom, hová, merre, meddig?

Fonnyadt szívekből merre szállt a hit?”

„Tudom, ostorként gúny és megalázás

Csapkodja lelked, a fehér lepelt
S a kenyérfosztó ádáz üldözéssel
Tűrésed kelyhe fenéig betelt.

figyelmébe, mint vélekedett Pál a nőkröl. Az pedig, hogy csak 13 évét betöltött gyermeket hívnak a Tórához, csak annyit jelent, hogy ettől fogva működhetik közre a szertartásokban, de nem azt, hogy kisebb korában nincs istentiszteleti joga.

Igy fest közelebbről s csak vázlatosan tárgyalva az a mű, amit 1938-ban, a zsidótörvény beiktatása után kiadott egy magyar zsidó-konvertita. Jelen pillanatban több mondandóvalom nincs erről a „hitvalló könyv”-röl.

S úgy érzed: * „Jobb vón' Uradat elhagyni

S az idegenhez futni utadon,
Hol mindenféle zöldelő fák várnak”
S a gyilkos hőben árnyat ad a lomb...”

„Mért menekülsz a súlyedő hajó-
röl?

Inkább emeld föl hulló árbócát!
Jön jobb idő is. Urunk há kegyelme
A zúgó habra olajat bocsát
S elesendesül... A part szelídebb földjén

Reád csak kétely s önkínzás mered.
Aki hitét hitében cserbe hagyja
Sem itt, sem ott nem verhet győ-
keret.”

KATONA FERENC.

* Jeremiás 3. 13.

* A napokban elhunyt Katona Ferenc irodalmi hagyatékából

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(29)

Gerő Katalin és Gerő Károly

VIII.

Az 1925-ik évben költözött el az árvaház a Jókai-utca 5. szám alatt levő gyönyörű, hatalmas épületből, mely most az OTI-nak központi kórháza és beköltözött a Hungária út 9. szám alatt levő, szanatórium-ból árvaházzá átalakított kisebb méretű, de igen csinos és megfelelő házba. Itt is még Katalin mama gondos szeme és lelkiismeretessége rendezett el mindent, úgy hogy ez az új otthon is minden tekintetben mintaszerű lett. A következő évben, 32 esztendei páratlan munkálkodás után, Gerő Katalin maga kérte, hogy melléje helyettes igazgatónő adjanak, úgy, hogy ő az intézmény irányítását és tanácsok adását tartotta fenn magának. Ez alkalomból a növegyet elnöksége a következő megható, szép iratot intézte hozzá:

„Mélyen tisztelt igazgatónő, kedves Katalin mama! Amikor elnökségünk elhatározta, hogy új árvaházunkban mélyen tisztelt igazgatónő mellé helyettes igazgatónő alkalmaz, az a gondolat vezérelte elnökségünket, hogy Önnek, ki árvaházunkban három évtizedes. érdemekben és eredményekben gazdag működésre tekinthet vissza, szerzett érdemének megjutalmazásául nemcsak az árvaház örökös igazgatónőjének címét, hanem oly nyugalmi felelősségtől és az azzal járó izgalmaktól mentes életet biztosítson,

milyen a jól végzett munkának legszebb jutalma. Megragadjuk az alkalmat, hogy mélyen tisztelt igazgatónőnknek újból ismételt és mélyen érzett köszönetet mondjunk hosszú működése alatt kifejtett buzgóságáért, odaadó kötelességteljesítéséért, mely Katalin mama nevét mindenkorra felejtethetlenné, örök emlékvé tette és mellyel rászolgált egy nyugalmas, derűs életre, melyet egész szívvel kívánunk. Midőn még arra kérjük kedves Katalin mamát, hogy bőles tudását jövőben se vonja meg tőlünk, hogy maradjon ezután is a miénk, igaz tiszteltünk, kiváló megbecsülésünk és őszinte szeretünk nyilvánításával. A Pesti Izr. Növegyet elnöksége.”

Azt hisszük e köszönő sorokhoz már mit sem kell fűznünk.

Katalin mama most már hozzáláthatott régi tervéhez és hetvennétféves korában megjárta tizenhat éves gyönyörű munkáját Életem című, mely a Singer és Wolfner irodalmi intézetnél magyar és német nyelven jelent meg. Ez utóbbi rövid idő alatt külföldön tizenhétzer példányban kelt el. Nem egyszerű életrajz ez, hanem a Gerő-család életének könnyekig megindító, csodaszép története, mely azt mutatja, hogy az élet oly hihetetlen meséket tud szólni, aminőket a legélénkebb költői fantázia sem képes. E művé-

vel **Gerő Katalin** elsődrendű író nő lett. Előadó módja oly érdekfeszítő, oly változatos, oly csodálatosan szép zengésű, oly magyar színű és zamatu, aminőre csak igen kiváló toll képes. E mellett a könyv minden lapjáról szellemének fenkölt és szeretete árad. Nem hiszem, hogy volna valaki, aki e munkát könyvnyezző szem és mélységes meghatottság nélkül elolvassni képes lenne. Ez a mű a szeretetnek fenséges bibliája. De minden dícséret helyett álljon itt néhány kritika. **Apponyi Albert** gróf, a nagy államférfi többek közt levelében ezt írja a szerzőnőnek: „Ebben a szép könyvben époly épületes, mint amilyen érdekes olvasmányt nyertem. Jóleső érzés az, hogy van olyan élet is, amilyen az, amelyről ez a könyv szól. Rendkívül élveztem a művet és nagyon őszinte az a tisztelet, amelyet írója iránt érzek”. **Móra Ferenc**, a kiváló író, ezeket mondja kritikájában: „Van abban valami stílszerűség, hogy éppen a szeretet ünnepe olvastam a legsugárzóbb szeretet könyvét, melynek a biblia mellett, sőt szinte a biblia előtt van helye, mert ebben a könyvben nincs semmi sötét, sugárzik benne a fájdalom is, mint a szent Grálban az Üdvözítő vére. *A világ minden nyelvére le kellene fordítani, hogy jobbakk legyenek belőle az emberek.*” — Az osztrák köztársaság elnökeinek, **Haimisch Károlynak** felesége és nyolc osztrák főrangú hölgy a könyv kiadásának megjelenése után üdvözölték az írónőt, aki a sok oldalról jövő elismerést teljes mértékben meg is érdemelte.

Fél év előtt, tehát *nyolcvanöt éves korában*, jelent meg **Gerő Katalin** 450 oldalas hatalmas műve „A szeretet munkásai” címmel, mely a pesti izr. nőegylet hatvanéves működéséről szól. De ez a könyv nem száraz adatoknak halmaza. Hanem mindvégig érdekfeszítő kortörténet, melyben a zsidó női szívek nemességének és jószágának emel oltárt. mesteri tollal megírva. Még két hét előtt is egy bájos csevegése jelent meg a Magyar Lányokban, ahol sok szép novellája látott régebben napvilágot.

Katalin mama itt jár közöttünk töretlen testi és szellemi frisséssel, s szívéből melegség, jószág árad. Itt él közöttünk és szeretet veszi körül **Károly** öcsésnek özvegye s annak lánya, **Lidike**, **Lengyel Menyhért**né, továbbá **Paula** nővére és annak férje, **Kalmár Sándor** s ezeknek lánya, **Zsófi**. Adja az ég, hogy még sokáig láthassuk magunk között ezt az igazi nagy nőt, akinek élete regény, ki felett a kötelességtudásnak, jószágának és szívből nemességnek esodás glóriája ragyog.

Zárókérdül had álljanak itt Életem című szép művének következő megható, bár szomorú befejező sorai:

...Az elköltözötték helyén itt van életem két napugara. **Lidike** és **Zsófi**ka. — **Karikó** és **Paula** leánya.

Még egy vágyam van. Szeretnék a hegy csúcsáról nézni a lent nyugsgó embertömögre. A tülekedés zaja már nem hat fel én hozzám,

már nem érint engem. A tiszta magaslatról nézni a nap utolsó sugarait, a pirosuló felhőket, amint jobban, jobban elhalványulnak, szertefoszolnak, elenyésznek —
mint egy élet.

Leülni a tengerpartra és nézni, mint csapódnak össze haragos, fekete hullámai. Nézni, mint nyugszik meg, mint simul el minden hullám és tükröződik a nap átlátszó, tiszta vizen. Nézni, mint tűnnek el a nap utolsó sugarai —
mint egy élet.

Nézni, mint borul az est homálya a víz nyugodt, sima felszínére. Csak egy kis halacska úszkál és hozza kissé mozgásba a nyugvó habokat, csak egy csillag tükröződik olykor benne. —

mint egy megemlékezés.
Pár gyermek sétál a tengerparton. Elmondják egymásnak mindnyájan az anyjuktól hallott mesét:

Volt egyszer egy Katalin mama... (Az Emlékek folytatása a jövő számban.)

Patai József előadása a jeruzsálemi rádióban

Jeruzsálemből jelentik: Nagy érdeklődés mellett tartotta meg **Patai József** előadását a jeruzsálemi rádióban. „A magyar zsidóság része a Szentföld kultúrájában” címen. Történeti visszapiantást vetett a magyar zsidóság belső fejlődésére a szabadság atmoszférájában **Mátyás király** ideje óta. Megcáfolta az általános felfogást, mintha a magyar zsidóság a zsidó kultúra határain kívül állt volna. Ellenkezőleg, határzsidók voltak, kik a nyugat és kelet szelleméhez kapcsolódva mindig a hagyomány és valóság kettős talaján állottak. Mindig résztvettek a héber irodalom ápolásában, alkotók foglalkoztak a Palesztinatudományokkal, a héber költészet kutatásával, Palesztina és a diaszpóra benső kapcsolataival. A feltámadó Palesztina gondolatát a zimonyi **Alkalay**, majd **Herzl**, **Nordau** vitték bele a köztudatba. Az új héber költészet ritmusát a kaposvári **dr. Bergl József** teremtette meg több, mint száz évvel ezelőtt. A zsidó tudományok művelői között első helyet foglalnak el a magyar zsidók az egész világon. A héber egyetem professzorai között minden szakon méltó módon veszik ki részüket. Az újhéber költészet és irodalom terén, sőt még a palesztinai héber népdalok alkotói között is ott találjuk a magyar zsidóság képviselőit, akik egyben arra is törekednek, hogy a magyar irodalom színe-javát átültessék a héber irodalomba. Ugyanígy kivesszik méltó részüket a Szentföld fizikai építőmunkájából, a moesárszárításból és a honvédelemből egyaránt. A magyar zsidóság igyekszik ápolni a héber kultúrát és tudatában van annak, hogy sokkal többet ad Palesztina a diaszpórának, mint amennyit attól kap. Palesztina új élet szellemét adja az egész világ zsidóságának. Az előadás után a jeruzsálemi rádió vezetősége meleg szavakkal üdvözölte a vendég-előadót, akinek magának oly tekintélyes része van a héber kultúra fejlesztésében.

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér. *legkisebb hirdetés 10 szó.* Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben, a hirdetés árának megfelelő összegű levélblyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

MAGASPOZICÍÓJÚ, 39 éves úriember elvenne olyan, csakis vallásos úrilányt, kinek 20–25.000 pengő hozománya van. „Gyermekszerető legyen” jelígre.

JÓ ÁLLASBAN lévő úriember házasság céljából megismerkedne 26–28 éves, jó családból való úrilánnyal, aki szerető anyja tudna lenni fiaeskájának. „Kimerítő válasz” jelígre.

HUSZONHÉTÉVES, intelligens fiatalember házasság céljából levelezne 20–22 éves úrilánnyal. „Biztos megélhetés” jelígre a kiadóba.

ÚRIASSZONY férjhez menne, 50–55 éves, nyugdíjas úriemberhez. **Négyszobás lakása és párezer pengő hozománya van.** „Másodvirágzás” jelígre.

ÁLLASTALAN fiatal tanítónő, vagy tanárnő megélhetésre tehet szert. Némi biztosíték szükséges. **Jelentkezés 12 és 3 óra között Hollán-utca 15. földszint 2.**

NAGYTUDÁSÚ úrinő idősebb úrhoz vagy hölgyhez felolvasónőnek ajánlkozik. „Művelt” jelígre a kiadóba.

IDŐSEBB ÚR vagy hölgy úri családnál otthont találna. Cím a kiadóban.

TÁRSALKODÓNŐNEK, gondozónőnek idősebb hölgy mellé ajánlkozik intelligens úrinő. „Jólelkű” jelígre a kiadóba.

GIMNAZIUM közvetlen közelében, az iskolai évadra, úri család teljes ellátása venne 1–2 deákot, külön szobával. Cím a kiadóban.

EGY-KÉT GYERMEK német oktatását ebédközt ellenében vállalom. Cím a kiadóban.

KÉRESEK megvételre priváttól jókarban levő kombinált szekrényt. Cím: Erzsébet körút 18. f. 2.

SPRINGER fizet legtöbbet viselt férfi, női ruhaneműért, cipőért. **Áróród uccsa 6. Üzlet Szébenyi térnél.**

MINDENMŰ harisnyajavítást vállalom igen olcsón, háznál vagy házankívül. **Krausz Franciska, VII. Péterfy S.-u. 7. III. 8.**

HOSSZÚ bizonyítvánnyal rendelkező takarítónőt délelőttre felvennék. **Erzsébet krt. 18. f. 1.**

FÉRFIURHAK kisebb termetre, csak privátnak eladók. **Erzsébet krt 18. f. 1.**